

verdandisten

VÅREN 2024

• EN TIDNING FRÅN VERDANDI OM GEMENSKAP OCH SOLIDARITET

FORSKNING:

”Vi ser en ökande
matfattigdom i Sverige”

**VERDANDI
ÖREBRO:
GEMENSKAP
VIKTIGT FÖR
GOD HÄLSA”**

**FATTIG
DOM
SKADAR**

- ▶ **EKSAM: MÅNGA UTAN
FÖRSÖRJNING**
- ▶ **MARKUS KALLIFATIDES:
”DET POLITISKA KLIMATET
ÄR HORRIBELT”**

ROBERG NYBERG

**CIVIL OLYDNAD
MOT ORÄTTFÄRDIG
POLITIK**

**TAPIO
SALONEN:**

”Varför får färre
försörjningsstöd
trots svårare
tider?”

**alla
behövs**

**KJELL
SUNDQVIST
OM ATT VARA
VOLONTÄR
I VERDANDI**

Robert Nyberg är en svensk tecknare som är känd för sina samtidskommenterande bilder med stark kritik mot förord högerpolitik. Han tilldelades Stig Sjödin-priset 2023 med motiveringen: "Med ord och bild sparkar han uppåt, och klargör med några få ord orättvisor och missförhållanden. Det är stor, träffsäker satir och skarp samhällsanalys i skön förening, med varm humor på rätt ställen."

Stig Sjödin-priset delas ut årligen till författare som uppmärksammar samhällets orättvisor och som skildrar berättelser från de utsattas perspektiv. Priset instiftades 1996 till minne av poeten Stig Sjödin. Initiativtagare till priset är Runö Folkhögskola, Stig Sjödin-sällskapet, GS-facket, Kommunal och IF Metall.

Robert Nybergs bilder kan ses i hans sociala medier under Nybergbild. ●

5

EKONOMISKA PROBLEM – riskfaktor för psykiska besvär.

10

MATFATTIGDOM

Ordet användes länge bara om läget för människor i u-länder. Inte längre.

Elinn Leo Sandberg forskar om matfattigdom i Sverige och dess effekter på människor.

FATTIGDOM SKADAR

ELINN LINN SANDBERG

17

MARKUS KALLIFATIDES

”Det politiska klimatet är horribelt.”

TAPIO SALONEN

22

TAPIO SALONEN:

”Varför får färre försörjningsstöd trots svårare tider?”

MARKUS KALLIFATIDES

MARIA FERM (MP),
K G HAMMAR MED FLERA
SKRIVER UPPROP.

18 UNDERTECKNARE KRÄVER STOPP FÖR AVHUMANISERINGEN

AV INVANDRARE SOM PÅGÅR

Rätten till ett värdigt liv

SVERIGE ÄR ETT RIKT LAND, rikare än någonsin i vår historia. Ändå ser vi hur välfärden visar stora orättvisor. Vi märker att stöd och hjälp inte ges efter behov. Vi har noterat ett allt starkare förakt för svaghet och fattigdom.

Allt fler barn lever i relativ fattigdom. Klyftor och inkomstskillnader i Sverige är lika stora idag som för 100 år sedan. Fem svenskar äger lika mycket som fem miljoner svenskar tillsammans.

Detta är inte en slump. Det beror på opinionsbildning från de organisationer som lever på sina privilegier. Och det har skyndats på av politiska beslut om sänkta skatter för de högst avlönade samtidigt som sjuka ut försäkras från sjukförsäkringen, arbetslösa tvingas till förnedrande kurser för att dölja den öppna arbetslösheten och människor går hungriga och tvingas söppöka soppkök och handla i matbanker för fattiga.

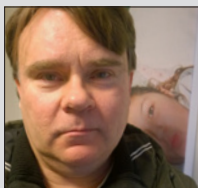
Under lång tid blev Sverige år efter år alltmer jämlikt. Kampen för social rättvisa gav resultat. Vi i Verdandi är övertygade om att det går att åstadkomma igen. Vi vet att de flesta är oroade över de stora orättvisorna i samhället och vi vet att det finns politiska verktyg för att åter göra social rättvisa till den övergripande parollen för ekonomisk politik.

Det är därför Verdandi kräver allas rätt till ett liv i värdighet.

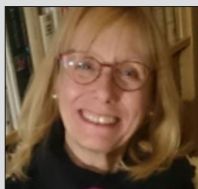
EMMELI WULFSTRAND
Förbundsordförande Verdandi

MARIA KOIVISTO
REDAKTÖR

MAGNUS BÅTH
VERDANDI STOCKHOLMS DISTRIKT

BERIT FERNQVIST
VERDANDI HUDDINGE

FAIZA REBANDI
VERDANDI SUNDBYBERG

Notiser

FOLKHÄLSOMYNDIGHETEN

EKONOMISKA PROBLEM – *riskfaktor* för psykiska besvär

– De ökade kostnaderna för mat, el, transport och annat drabbar ju alla, men de med mindre ekonomiska marginaler drabbas extra hårt. Att inte veta om pengarna ska räcka till det mest nödvändiga är mycket stressande och kan påverka både den kroppsliga och psykiska hälsan, säger Hillevi Busch på Folkhälsomyndigheten.

Mer än var tionde i Sverige (12 procent) har svårt att få pengarna att räcka till mat, hyra och andra räkningar. Och bland dem är det tre gånger så vanligt med psykiska besvär. Det kan vara allt från stress, ångslan och oro, till ångest och självmordstankar.

20 procent av människor med ekonomiska problem, hade psykiska besvär – men bara sex procent av dem som inte hade ekonomiska problem. Det här framgår av den nationella folkhälsoenkäten "Hälsa på lika" villkor, som Folkhälsomyndigheten genomförde våren 2022.

Hillevi Busch, utredare på Folkhälsomyndigheten säger:

– Vi vet att ekonomiska problem har samband med psykiska besvär, och det sambandet är dubbelriktat.

Ungefär hälften av gruppen med någon form av ekonomiska problem svarade dessutom att de har en långvarig sjukdom. ▶

FOTO: PIXABAY. BILDEN ÄR EN GENEKARBILD. PERSONEN PÅ BILDEN HAR INGEN KOPPLING TILL TEXTEN.

Att ha hälsoproblem kan inverka på privat ekonomin. Dessutom kan ekonomiska problem i sig påverka den psykiska hälsan negativt.

– De ökade kostnaderna för mat, el, transport och annat drabbar ju alla, men de med mindre ekonomiska marginaler drabbas extra hårt. Att inte veta om pengarna ska räcka till det mest nödvändiga är mycket stressande och kan påverka både den kroppsliga och psykiska hälsan.

– Det är för tidigt att säga hur utvecklingen påverkar den psykiska hälsan i befolkningen i stort, eftersom det är fler faktorer än ekonomisk trygghet som är viktiga. Men det är oroande att så många som en av tre upplever oro över sin ekonomi som vår senaste studie i samarbete med Finansinspektionen visar, säger Hillevi Busch.

I studien svarade 2 000 personer mellan 18 och 79 år på frågor under nov/dec 2023. De flesta hade så kallat "finansiellt välbefinnande" som är högt. Man talar även om "ekonomisk hälsa". Men det gäller inte alltså en av tre som svarade. De är oroliga och stressade för sin ekonomi och har under det senaste

året haft svårt att klara grundläggande utgifter, som för hyra och mat.

Studien visar att bland de som har lägst "finansiellt välbefinnande" är några grupper överrepresenterade: flerbarnshushåll, ensamstående, utlandsfödda och hushåll där nettoinkomsten är mindre än 25 000 kronor i månaden. Fler kvinnor än män finns i de med "lägre ekonomisk hälsa". Och de som oroar sig mest för ekonomin har också sämre hälsa. Och tvärtom: de som har bättre hälsa har också ett bättre "finansiellt välbefinnande".

Sofia Tyréus är senior projektledare på Finansinspektionen, inom området "finansiell folkbildning", hon säger:

– Undersökningen bekräftar som förväntat att ekonomisk och allmän hälsa går hand i hand. Ekonomisk oro skapar en sårbarhet och påverkar det övergripande finansiella välbefinnandet. Vi ser därför ett behov av att rusta individer genom bland annat finansiell folkbildning, med nödvändiga verktyg för att fatta medvetna ekonomiska beslut. Det är viktigt att ha med hälsoaspekten framöver. ●

TEXT: MATS UTBULT

FOTO: MATTIAS FRODÉN/HEM & HYRA

EKSAM – SKULDRÅDGIVNING

”Många hjälpsökande har inte någon inkomst alls”

EKSAM, en förening som arbetar med skuldrådgivning, larmar om en stor ökning av hjälpsökande till verksamheten.

– Vi har svårt att ta emot alla som söker hjälp och varje vecka söker flera personer som inte har någon inkomst alls, säger Åse Sundqvist, verksamhetsledare på EKSAM.

Verdandi Örebro, startade föreningen EKSAM tillsammans med andra sociala föreningar i Örebro, för 14 år sedan för att möta behovet av en skuldrådgivning som ser till hela människans behov.

– När människor får problem i livet, som ohälsa eller långtidsarbetslöshet drabbas man ofta av flera problem som påverkar och förstärker varandra. Därför är det viktigt att ta ett helhetsgrepp på hälsa, boende, ekonomi och den sociala situationen för att få livet på rätt köl igen, säger Åse Sundqvist, verksamhetsledare på EKSAM.

– Tyvärr har vi det senaste året sett en stor ökning av hjälpsökande till EKSAM och nya grupper som vi tidigare inte mött. Många som fastnat i spelberoende, lånefällan eller ett

shoppingberoende. En annan svårighet vi ser är att många hjälpsökande inte har någon som helst inkomst på grund av avslag på ansökan om olika samhällsstöd. **Hur kan EKSAM hjälpa dem som inte har någon inkomst?**

Vi börjar alltid med att kartlägga hur personens situation ser ut bakåt och hur det ser ut nu för att kunna tillvarata besökarens rättigheter. Vi hjälper även till med att ringa till hyresvärd och andra som det finns skulder till för att minska risken för exempelvis vräkning. Ibland har den hjälpsökande rätt till olika ekonomiska stödinsatser som de fått avslag på och då hjälper vi till med att överklaga beslut. Om personen inte får ekonomiska insatser inom rimlig tid måste vi skicka besökarna vidare till de verksamheter som erbjuder akut hjälp.

EKSAM finns i Örebro men alla Verdandi-avdelningar erbjuder Rättviseskottorsverksamhet som ger rådgivning kring myndighetskontakter, skuldrådgivning, blanketter, sociala rättigheter och kamrattstöd. ●

DEBATT

”VI FÅR INTE ACCEPTERA AVHUMANISERINGEN AV INVANDRARE SOM PÅGÅR”

I ett upprop kräver 18 debattörer ett stopp för den avhumanisering av invandrare som pågår: ”Hittills har SD helt styrt asylpolitiken, det är dags för de andra partierna i regeringen att säga ifrån och för Moderaterna att besinna sig. Vi vill inte ha ett samhälle som består av vi och dom. Vi vill ha ett Sverige som håller ihop. Ett Sverige att vara stolt över.

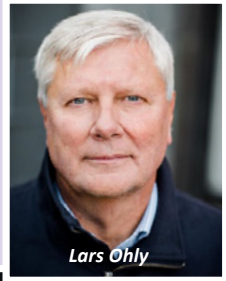
Nyligen har representanter för Tidöpartierna kommit med förslag på hur asylpolitiken ska skärpas och hur villkoren för nyanlända i vårt land ska försämrars. En särskild utredare har fått regeringens uppdrag att undersöka hur långt svensk asylpolitik kan inskränkas med hänsyn till EU-stadgan. Ett annat förslag som ska utredas går ut på att begränsa stöd och bidrag till de nyanlända innan de kommer i arbete. Den SD-styrda regeringen har startat en kapplöpning mot botten vad gäller humanitära hänsyn och vill uppenbart skicka ett budskap till alla som är på flykt: ”Kom inte hit”.

Sverigedemokraterna har sedan länge förespråkat idén om ett etniskt och kulturellt homogent land, och vill nu använda gängvåldet för att denna vision ska bli verklighet. Retoriken riktas inte mot de kriminella, utan i svepande termer

FOTO: RIKSDAGEN

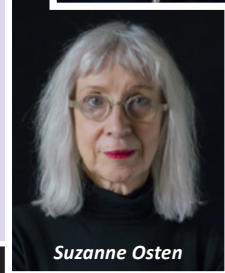

Tomas Hammarberg

Lars Ohly

FOTO: PRIVAT

Suzanne Osten

FOTO: STOCKHOLMS STADSTEATER

Undertecknare: Henry Ascher, professor, barn- och ungdomsläkare, Thomas Avén, volontärläkare och medicinsk rådgivare, Läkare i världen, Ulf Bjereld, professor i statsvetenskap, Maud Edgren-Schori, Fil Lic i socialt arbete och f d genusrådgivare i FN, Maria Ferm, operativ chef Grön Press, f d statssekreterare, Gustav Fridolin, f d utbildningsminister, folkhögskolelärare, KG Hammar, ärkebiskop emeritus, Thomas Hammarberg, f d riksdagsledamot, styrelseledamot Tro och Solidaritet, Peo Hansen, professor i statsvetenskap, Linköpings Universitet, Bertil Kågedal, professor emeritus i klinisk kemi, Linköpingsuniversitetet, Karin Nyman, dotter till Astrid Lindgren, Lars Ohly, förbundssekreterare i Verdandi – arbetarnas socialpolitiska organisation, Suzanne Osten, regissör, Anders Silfverdal, sjukhuspastor Östersund, Jesper Strömbäck, professor i journalistik och politisk kommunikation, Marit Törnqvist, illustratör och författare, Anders Wijkmann, författare och debattör, Eva Zetterberg, diplomat och politiker

Henry Asher

Karin Nyman

mot invandringen. Den liberala demokratis själva grundval bryts ner när människor inte längre bedöms utifrån vad dom gör, utan av vilka de är. Följden blir att motsättningarna mellan människor på grund av bakgrund och etnicitet skärps.

KÄNNETECKNAT SVERIGE

Genom sitt agerande distanserar sig regeringspartierna från de värderingar om humanism och medmänsklighet som historiskt kännetecknat Sveriges relationer till utsatta i världen.

Det är uppenbart att regeringen drar alla flyktingar över en kam och betraktar dem som "lycksökare". Vi som kommer i daglig kontakt med många av de som sökt sig till vårt land vet att de allra flesta kommit hit på grund av krig, våld och politiskt förtryck.

Att, som föreslås, inte längre tillhandahålla tolk och biträde i asylprocessen kommer ytterligare att öka rättsosäkerheten. Asylskälen kommer inte att kunna tydliggöras. Risken är stor att det blir fler, och inte färre, som lever som tillståndslösa utanför samhället, med risk att utnyttjas och exploateras av kriminella.

Integrationen kommer vidare att försämrans om permanenta uppehållstillstånd mönstras ut. Utan den stabilitet som vetenskapen om att man ges en möjlighet att bygga ett nytt liv ger, riskerar människor att välja bort långsiktiga val som att starta företag eller utbilda sig till bristyrken, för att i stället göra det som ger bäst förutsättningar att klara morgondagen.

■

”Situationen i världen är dystrare än på mycket länge. Rysslands krig mot Ukraina, de skenande klimatförändringarna, Hamas terror mot civila i Israel, Israels attack som drabbar oskyldiga Gazabor och gängvåldet som eskalerar. När tilliten mellan människor och till samhället sviktar måste vi tillsammans hitta vägar framåt, inte trappa upp hetsjakten på invandrare.”

Vi är helt beroende av invandring för att klara vår demografiska utmaning med en allt äldre befolkning. I olika samhällsviktiga yrken utgör i dag personer med utländsk bakgrund en stor del av arbetsstyrkan. Vilket land skulle vi bli, om den politik som förs syftar till att göra vårt land så gästvänligt som möjligt?

När integrationen används som slagträ i debatten är det viktigt att peka på den kraftigt förbättrade situationen på arbetsmarknaden för utlandsfödda. Men när man inte längre kan säga att invandrare inte arbetar så väljer regeringen att skylla gängkriminaliteten på invandrarna.

Man pekar på en problematik som vi alla finner djupt allvarlig, men retoriken är förenklad och flera av de föreslagna repressiva åtgärderna riskerar att förvärra motsättningarna i samhället. Invandrare som grupp misstänkliggörs, trots att de allra flesta spelar en viktig roll i samhället.

UNIKT EU-SNITT

Även i andra frågor är Tidöpartiernas bild av verkligheten skev. Statsrådet Malmer Stenergard vill få allmänheten att tro att Sverige fortfarande är ett av EUs största mottagarländer för asyl. I själva verket ligger Sverige under EU-snittet vad gäller beviljade asylansökningar per capita.

Sammanfattningsvis ser vi med stor oro på att den SD-styrda regeringen vill försämra möjligheterna för asylsökande att beviljas skydd i Sverige och dessutom vill minska incitamenten att integreras genom att förkorta uppehållstillstånden. Regeringens senaste förslag om att kraftigt försämra stödet till nyanlända är tyvärr en bekräftelse på hur långt avhumaniseringen fått löpa. Hittills har SD helt styrt asylnpolitiken, det är dags för de andra partierna i regeringen att säga ifrån och för Moderaterna att besinna sig. Vi vill inte ha ett samhälle som består av vi och dom. Vi vill ha ett Sverige som håller ihop. Ett Sverige att vara stolt över. ●

BOKTIPS

FÅR MAN SÄGA SVART?

I en ny bok beskriver Barakat Ghebrehawariat hur vi kan använda språket för att synliggöra rasism och diskriminering och hur vi bör uttrycka oss för att inte hänfalla till stereotyper i frågor om hudfärg.

Barakat Ghebrehawariat, statsvetare och författare, har skrivit boken *"Får man säga svart"*, som han kallar en "antirasistisk gps", som problematiserar frågor om hudfärg. Många vill lära sig hur vi kan använda språket för att adressera rasism och diskriminering men också för att göra rätt och inte av okunskap diskriminera eller såra medmänniskor.

– En tumregel är att vi oftast inte behöver prata om hudfärg i vardagslivet. Vi är alla människor och lika mycket värda. Om vi behöver adressera människors etniska bakgrund säger vi exempelvis: personer med portugisisk eller afroamerikansk bakgrund.

– Men det är nödvändigt att adressera hudfärg när vi ska synliggöra diskriminering och rasism. Finns det ett funktionellt värde i att prata om att någon blir diskriminerad på grund av sin hudfärg så måste vi prata om hur olika kroppar blir lästa. Jag vet att en del säger "jag ser inte hudfärg" och det är en fin ambition, men i ett samhälle som diskriminerar på grund av det blir sådant en antirasistisk björntjänst, säger Barakat Ghebrehawariat. (Natur & Kultur) ●

MAT

TEXT/FOTO: MATS UTBULT

FATTIGDOM I SVERIGE

*”Matfattigdom” handlar om att inte ha råd med mat, inte ha tillräckligt med mat, tvingas prioritera bort mat, behöva köpa billig, näringsfattig mat. Ordet användes länge bara om läget för människor i u-länder. Men inte längre. **Elinn Leo Sandberg** forskar om matfattigdomen i Sverige och dess effekter på människor och samhälle.*

E LINN LEO SANDBERG FORSKAR om matfattigdom och matbistånd i Sverige: utdelning av matkassar, gratis måltider, särskilda matbutiker för de allra sämst ställda. Maten kommer i de flesta fall från företag som delar med sig av mat som annars skulle kastas. Hon säger att vi måste återupprätta välfärdssamhället – men samtidigt se att det finns många människor som får en lättnad i tillvaron av direkt hjälp att få mat på bordet.

Hon började arbeta med sitt forskningsprojekt 2021 och siktet är inställt på en doktorsavhandling 2024. Den ska behandla vilken roll kyrkornas och andras insatser när det gäller mathjälp spelar i förhållande till den offentliga sektorns välfärdspolitik och fattigdomsbekämpning. Avhandlingen kommer också att beskriva vad brukare och medarbetare har för erfarenheter, och deras tankar om vad mathjälpen betyder.

VÄLGÖRENHETSEKONOMI

Ett nytt begrepp som forskarna talar om är "välgörenhetsekonomi", med en "andra klassens marknad" som de sämst ställda får hålla till godo med. Det finns tre former av matbistånd: färdiga kassar, måltider och sociala butiker. Alla bygger till största delen på samarbete med företag i livsmedelskedjan, från producenter över grossister till mataffärer. Dessa skänker varor som de inte kan sälja i vanliga affärer, och som de sociala butikerna därför kan sälja mycket billigt.

För företagen är vinsten dubbel, förklarar Elinn Leo Sandberg. De får ett bättre anseende, för att de bidrar till att minska matsvinnet, och därmed gör en insats i kampen mot klimatkrisen. Och de kan minska sina kostnader för att frakta det som de inte kan sälja till återvinningsstationerna – där de kan få betala för att bli av med det. Med tiden har många företag ökat ansträngningarna för att minska matsvinnet även på andra sätt, som att rea ut varor som närmar sig bästföredatum. Det finns vissa tecken på att inflödet till mathjälpen minskar. Samtidigt har de kraftigt stigande matpriserna ökat antal människor som söker mathjälp.

– En del som precis nätt och jämt klarade sig tidigare, gör det inte längre. Och många som inte klarade sig själva förut, är ännu mer beroende av matbistånd nu, säger Elinn Leo Sandberg.

SLÄKTHISTORIA OCH EGET ARBETSLIV

Matfattigdom är ett forskningsämne som finns nära i hennes släkthistoria – och som har varit en del i hennes eget arbetsliv. – Min farmor från Tyskland med erfarenheter av krig, manade ständigt på min far när han var liten: "Du måste äta!". Hon hade själv varit med om att det inte är självklart att ha mat. Mat *kan* ta slut.

Elinn Leo Sandberg har själv, när hon tjänstgjorde som diakon i Svenska kyrkan, arbetat med matbistånd i Malmö och Landskrona, i form av matkassar som de delade ut:

– Jag var med om att starta verksamheten i Landskrona. Och det var verkligen inte

oproblematiskt för oss, för vi såg en fara för att vi skulle ta över samhällets uppdrag.

Vi har ju en socialtjänstlag, som säger att alla har rätt till en skälig levnadsnivå och det inkluderar rätten till mat.

Samtidigt såg hon att många som är i en akut situation föredrar att få mathjälp direkt, av flera skäl. Det är mer lättillgängligt. De slipper att bli utredda av socialtjänsten, och kanske behöva överklaga ett avslag.

För de flesta är det förknippat med skam att söka försörjningsstöd (socialhjälp) – men skam är också ett återkommande tema i forskning om mathjälp. Det handlar bland annat om valfrihet, förklarar Elinn, och här skiljer det sig mellan de tre olika matbistandsformerna:

– När givare delar ut kassar med redan inköpt mat, ibland mot en symbolisk ersättning på en tjuga, så kan mottagarna uppleva att det är skämmigt att inte själva få välja vad de vill ha. När andra väljer åt dem, kan detta också minska nyttan med kassen, eftersom de kan få sådant som inte funkar ihop med ungarnas smak, eller familjens matkultur. Kassar byggda på skänkta varor kan ofta vara tids- och tankekrävande. De som arbetar i verksamhet – oftast utan lön, frivilligarbetare och människor som arbetstränar – måste försöka att så gott de kan anpassa kassen utifrån vad det tror är individens behov, som hur många det är i hushållet, vilka ▶

ELINN LEO SANDBERG

Arbetar på Socialhögskolan i Lund, som är en del av Lunds universitet.

FORSKNINGSPROJEKT:

Forskar om matfattigdom och matbistånd i Sverige. Hon har gjort studiebesök på 15 matbistandsplatser och intervjuat 19 matbiståndsmottagare och 19 matbiståndsgivare. Hon har skrivit en översikt av svensk och internationell forskning på området.

ÅLDER: 41 år.

YRKESVERKSAM:

Doktorand vid Socialhögskolan Lunds universitet. **FAMILJ:** Partner och två barn.

FRITID: Vänner, träning, resor.

MOTTO: Förändra till det bättre – och försök att ha roligt på kuppen.

Stadsmissionen är störst med sina sociala matbutiker som bara fattiga människor kan handla i. Idag finns det 13 butiker i Stockholms- och Göteborgsregionerna, i Skåne och Linköping.

föredrar kolhydrater i form av havregryn, ris eller pasta? Vilka proteiner: bönor, fisk, fågel, kött – och i så fall vilket kött?

MÄNSKLIGA KONTAKTER

En annan form av matbistånd, som funnits i över hundra år, är att servera färdiglagad mat: från Frälsningsarméns soppkök på gatan, till gratis måltider inomhus som många organisationer bjuder på idag.

Elinn påpekar att detta är något som varit lätt för kyrkan att anamma, eftersom kyrkan haft med måltiden sedan begynnelsen: Jesus mättade 5 000 med fem bröd och två fiskar. Hans sista måltid med lärjungarna lever vidare i nattvarden, en central del i kristendomens ritualer.

För hemlösa har den formen av matbistånd självklara fördelar – de har ju ingenstans att laga mat. Måltiden är också ett bra tillfälle för att skapa kontakter, för organisationer som vill hjälpa människor med mer än deras ”dagliga bröd”, exempelvis myndighetskontakter för att få till ett mer långsiktigt stöd. För ensamma ger måltiden tillfälle till samvaro med andra. Det är en viktig del för många.

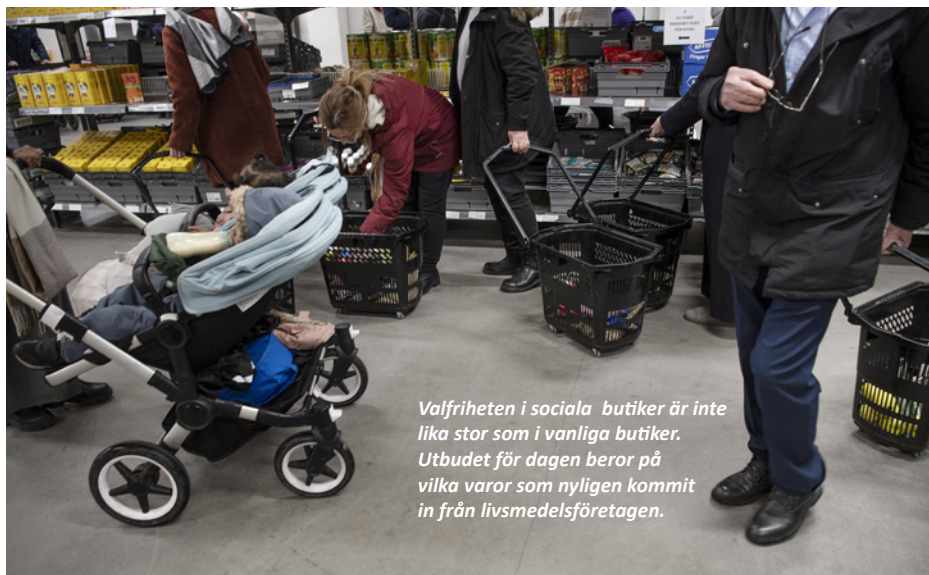
– Mat handlar inte bara om att överleva fysiskt. Matfattigdom påverkar också livet i övrigt. Människor jag intervjuat talar om hur de lider av att inte kunna ha julmat, att inte kunna äta något festligare på födelsedagarna, inte kunna bjuda in vänner, inte låta barnens lekamerater stanna på middag.

En tredje form av matbistånd, som blivit allt vanligare under senare år, är så kallade sociala butiker, mataffärer med lägre priser som bara människor i fattigdom kan handla i.

Stadsmissionen är störst med sina butiker för Matmissionen. Den första öppnade 2015 och idag finns det 13, några under andra namn (som vitsiga Maträtt i Göteborg). De finns i Stockholm och Göteborg, i Skåne och en nyöppnad i Linköping. Ytterligare några stycken hoppas man på att kunna öppna under 2024. Även andra aktörer har sociala butiker.

– Mitt intryck från intervjuer är att det minskar skammen hos människor som får matbistånd på det här sättet, eftersom de själva kan välja vad de ska ha, säger Elinn.

Men valfriheten är inte lika stor som i en vanlig butik. Utbudet för dagen beror på vilka varor som nyligen kommit in från livsmedelsföretagen.

Valfriheten i sociala butiker är inte lika stor som i vanliga butiker. Utbudet för dagen beror på vilka varor som nyligen kommit in från livsmedelsföretagen.

MÅSTE BOKA TID

Tillgången på varor kan också sina. Ibland har det knappt funnits någon mat i Matmissionsbutikerna som Elinn följt. Det finns ingen garanti, för det beror ju på hur det ser ut med matsvinnet. Och ett särskilt fenomen är att de här butikerna säljer helgmaten med fördröjning – alldeles efter jul, påsk och midsommar.

Ännu finns de sociala butikerna bara på ett fåtal ställen. En del som skulle kunna ha glädje av butiken tar sig inte dit, för det är för långt att gå och bussbiljetterna kostar för mycket.

– Det finns också begränsningar. Obetalda frivilligarbetare sköter mycket av jobbet, så öppettiderna är inte som på större mataffärer. Kunderna måste boka tid när de ska handla, och tiden är begränsad, exempelvis till 15 minuter.

Det finns också begränsningar för hur mycket man får köpa varje vecka. För vissa centrala varor, som chark, kött och mejerivaror, är gränsen 300 kronor i veckan. I vanliga affärer skulle de kosta 900 kronor.

– Då går det inte att storhandla, konstaterar hon.

Kunderna blir godkända som ”medlemmar”, efter att först ha fått redovisa sin ekonomi.

– Det fungerar inte praktiskt om det blir för många medlemmar. Den butik som jag har följt i Malmö stängde inflödet när man kommit upp till 5 000 medlemmar, säger Elinn Leo Sandberg.

INTE LÄGRE KVALITET

Kvaliteten i varorna är däremot oftast inte alls lägre, understryker Elinn Leo Sandberg – och ger ett exempel på matens väg till den sociala matbutiken:

– Om en grossist råkar ut för att en pall med äggkartonger får sig en törn och en enda kartong går sönder, kan man inte leverera den till en vanlig butik. Alla hela kartonger i pallen följer med den trasiga till tippen – eller så kan de lämnas till exempelvis Matmissionen.

Alla varor vid bästföredatum är precis lika bra som de var en vecka tidigare. Och kunderna i de här butikerna konsumerar oftast mycket snart varorna efter inköpet.

Ett särskilt kapitel är frukt och grönt, som ju snabbt kan bli ofräscha. I färdigpackade matkassar händer det ibland att det kommit med dålig mat, ►

som skämd frukt och ruttna grönsaker. Elinn berättar om en av de intervjuade som slutade att hämta matkassar för att kvaliteten ibland var så eländig: "Det gick inte att äta. Det kändes ovärdigt." Hon som sa så, blev medlem och kund hos Matmissionen: "Här kan jag välja vilken mat jag vill ha, det är en stor skillnad.

PÅVERKAR ENS SJÄLVBILD

Skammen är störst i början för människor som tar emot matkassar eller handlar i Matmissionen, är det intryck som Elinn har av sina intervjuer. Efter ett tag kommer de över en tröskel.

– Det finns en djupt rotad vilja hos människor att vara självständiga, att klara sig själva, att kunna sätta mat på eget bord. Kan man inte det, påverkar det ens självbild.

På en nordisk forskarkonferens, som hon var med att arrangera, berättade forskare från Finland om att man blir beroende av andra människors välvilja. Forskning visar också att i andra länder där matbistånd varit vanligt i 40 år och mer, som England och USA, är det ofta mindre skamskapande för människor att ta emot hjälp. Så kan det bli också här, fruktar Elinn.

Finland var en del av ett EU-program som gick ut på "mat för de mest drabbade". I Finland har detta nu blivit mer av ett normalt inslag i landets välfärdspolitik. Organisationer har etablerat "matcentraler" och använder ordet "brödkö" för att beskriva verksamheten. I Helsingfors har de 1 200 mathjälpsmottagare.

– Jag tror tyvärr att vi närmar oss den verkligheten, säger hon. Men om ska vi gå den vägen, anser jag att politikerna ska fatta aktiva och tydliga beslut om det. Nu är det mer som att vi glider åt det hållet i tysthet.

Hon konstaterar att det finns de som menar att det här i grunden är en bra utveckling.

– De tycker att det är bättre i USA, där välgörenhet spelar en mycket större roll. Människor kan få ett bättre bemötande än av myndigheter, hävdar de.

Det finns också exempel på samarbete mellan matbiståndsgivare och kommuner.

Helsingborg har etablerat en gemensam central som tar emot matsvinn från alla intresserade företag, och sen fördelar det till de olika organisationer som förmedlar det till behövande.

ORSAKER TILL ÖKAT BEHOV

Elinn Leo Sandberg ser flera orsaker till att behovet av matbistånd ökar:

– Våra olika bidrag, inte minst försörjningsstödet, skriver politikerna inte upp i i takt med prishöjningarna. De flesta människor tror jag inte förstår att varje år som politikerna väljer att *inte* höja stöden lika mycket som de höjda priserna, så innebär det att de *sänker* dem.

– Just det har skett, framförallt i det yttersta skyddsnät som försörjningsstödet är. Samtidigt har socialförsäkringar förändrats så att människor jämfört med för 30 år sedan får mycket mindre när de blir sjuka eller arbetslösa.

– Visst finns det fortfarande ett välfärds-system, med ett skyddsnät, men grunden för det har förändrats, menar hon.

– Många som själva inte har blivit påverkade av den ekonomiska otruggenheten och av att leva i fattigdom, tror att skyddsnätet fungerar. Javisst, mycket fungerar fortfarande – men mycket har verkligen halkat efter. Och det drabbar många människor hårt.

– Jag menar att vi har ett otillräckligt försörjningsstöd. Vi kan inte längre tala om att det täcker människors grundläggande behov. Och det handlar ju om människor som tvingas att göra sig av med allt annat: du får inte ha några besparingar, får inte bo kvar i bostadsrättslägenheten, får inte ha kvar bilen som du kanske behöver för att kunna jobba.

– Vi behöver vända utvecklingen, så att vi återupprättar välfärdssamhället. Men samtidigt måste vi se på de olika formerna för matbistånd här och nu med praktiska och realistiska ögon: för det är uppenbart att det finns människor som idag får en lättnad i tillvaron av denna hjälp att få mat på bordet, säger Elinn Leo Sandberg. ●

Karin Johansson, verksamhetschef i Verdandi Nyköping:

I Nyköping har vi matutdelning som kyrkorna förmedlar. Jättemånga av våra medlemmar går regelbundet dit för att få en matkasse eller för att köpa mat till billigare pris för att klara sin mathållning. Medlemmarna säger att det blivit allt svårare att få hushållsekonomin att gå ihop. Alla matvaror har blivit så hemskt mycket dyrare. När det blir svårt så lånar man av familj, släkt och vänner så länge det går. Många känner ett stort motstånd till att söka om försörjningsstöd. Man säger att det är skamfyllt och man är rädd att göra fel och bli återbetalningskyldig. Att gå och få matkassar känns dubbelt för många. Det är skamfyllt men lindrar i en svår situation. Verdandi Nyköping bjuder in till en medlemslunch en gång i veckan. ●

Eva Sundqvist, verksamhetsledare i Verdandi Borlänge:

Svårigheterna att få ihop vardagsekonomin på grund av de höga priserna på mat och hyror är dagligen uppe för diskussion i Verdandilokalen. Många har det väldigt tuftt och lägger mycket tid på att leta efter extrapriser i olika matbutiker. Ofta blir det bara smörgåsar till middag. De höga priserna har hållit i sig så länge nu. Och många är oroliga för hur höga hyreshöjningarna ska bli. De som i början klarade sig genom att dra åt svångremmen, inte köpa nya kläder och skor eller gå till tandläkaren, har ingenting mer att dra in på. Det blir kris när man verkligen, verkligen måste köpa ett par nya skor, för att man inga har, eller behöver ett akut tandläkarbesök. Svenska Kyrkan i Borlänge har utdelning av matkassar varje måndag och det är många som kommer för att hämta en matkasse varje gång.

Det jag ser är också att barn och ungdomar får avstå fritidsaktiviteter på grund av att det inte finns pengar till det i familjen och på grund av de höga avgifterna i föreningarna. Det är dåligt, en rolig och aktiv fritid främjar en god hälsa och ett välmående. Våra unga behöver en bra fritid! Verdandi Borlänge har en innebandyförening utan avgifter som spelar varje vecka. Likaså har vi i Verdandi, genom ett samarbete med Erikshjälpen och Diakonicentrum startat en kostnadsfri träningsgrupp för kvinnor på Friskis och Svettis. Cirka 20–30 kvinnor kommer varje gång och aktiviteten är mycket populär. ●

Eva, medlem i Verdandi, 72 år: Eva är en av många som märker att kostnaderna ökar.

– På TV pratas om inflationen och omvärlden, jovisst det är oroligt, men samtidigt gör ju livsmedelsjättarna jättestora vinster. Det är vi längst ner i näringskedjan som får betala. För mig är det maten och kattmaten som känns av mest. Det har blivit så fruktansvärt dyrt. Jag får avstå från det jag egentligen behöver och får gå på de röda lapparna och extrapriserna.

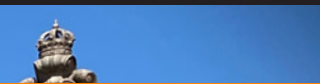
– När jag hade bil kunde jag handla billigare, men bilen har jag inte råd med längre. Alla stormarknader och lågprisaffärer ligger långt bort och utan bra kommunikationer. Det är svårt att ta sig dit. En bussig släkting hjälper mig med storköp då och då, annars skulle det aldrig gå. När jag mår bra försöker jag laga storkök till flera dagar.

– Andra saker som är viktiga och som är jättedyra är telefonen, TVn och bredbandet. Jag kan inte nå en myndighet längre utan dator. Jag är inte bra på det digitala, men jag kämpar. Nu har de höjt avgifterna och mina kommunikationer har blivit jättedyra. Idag är det ju så att man inte klarar sig utan och för mig handlar det också om det sociala. När jag inte kan gå ut på grund av värk och ångest så finns det digitala där som en lina ut och faktiskt också som lite sällskap. ●

”DET POLITIS KLIMATE

TEXT/FOTO: MATS UTBULT

SKA

ET ÄR

HORRIBELT”

FATTIG- DOM SKADAR

ALLA HAR INTE FÅTT DET BÄTTRE de senaste 20 åren, som många påstår, tvärt om, säger Markus Kallifatides, (s)-riksdagsman och ordförande för s-föreningen Reformisterna.

Han får signaler om att de allra sämst ställda ökar i antal, och ser en risk för undernärda barn i Sverige.

En färsk rapport från Finansinspektionen visar att 1 av 3 i Sverige är orolig för att inte kunna betala sina löpande utgifter.

Kronofogden larmar om en 17-procentig ökning av ärenden det senaste året.

– Läget är akut för väldigt många och regeringen gör ingenting för att lindra situationen för dem som kämpar med ekonomin.

MARKUS KALLIFATIDES ÄR tjänstledig från jobbet som samhällsekonomisk forskare på Handelshögskolan. Och som forskare vill han ha stabil faktagrund att stå på. Men som politiker är det också tillåtet att ta intryck av vad människor han möter berättar. Och det här är hans bild:

– Jag får många signaler om den ekonomiska utsatthet som människor befinner sig i. De har blivit fler, i takt med inflationens härjningar de senaste åren, inte minst de ökande matpriserna.

Stadsmissionen vittnar om längre köer till sin utdelning av mat. Han ser, i likhet med forskare om fattigdom, några grupper som är särskilt utsatta:

– Det är människor som är beroende av samhällets insatser för sin överlevnad, som är sjuka, har en funktionsnedsättning eller befinner sig i drogmissbruk. Det gäller också människor som blivit utsatta för traumatiserande livshändelser.

– En stor grupp är socialt utslagna män som är ensamstående och utan barn. En annan stor grupp är äldre med låg pension som inte får bostadsbidrag, säger han. **Många är ensamstående mammor som arbetar i låglöneyrken, ibland bara på deltid. Deras situation påverkas mycket av de stigande hyrorna.**

GROTESKA ÖVERGREPP

– Mitt i den svenska verkligheten har vi också papperslösa migranter, som ofta är utsatta för groteska övergrepp och som befinner sig i ett halvslaveri, en del även i sexuell exploatering. Här förekommer barnarbete, mitt ibland oss, barn blir tvungna att bli medförsörjare. En grupp som har det särskilt svårt ekonomiskt är flyktingar.

– Arbetslösheten är en helt avgörande faktor. Här är utlandsfödda mer drabbade än andra. För många är arbetsmarknaden

stenhård, den är svår att komma in på. Och fler jobb blir osäkra, utan ett riktigt anställningsförhållande.

TVÅ TYPER AV FATTIGDOM

Markus Kallifatides beskriver hur du kan befinna dig i två olika typer av fattigdom: Den ena handlar om vilka ekonomiska resurser som du har jämfört med människorna i övrigt i ditt land – det kallas relativ fattigdom.

Den andra kallas absolut fattigdom och handlar om dina ekonomiska resurser jämfört med de kostnader du behöver för att klara det livsnödvändiga: mat, bostad, skydd mot kyla och hetta, kläder anpassade till klimatet.

Människor som befinner sig i absolut fattigdom, befinner sig förstås också i relativ fattigdom. Forskning, statistik och den politiska diskussionen har länge handlat mest om den relativa fattigdomen. Det som nu händer är att den absoluta fattigdomen ökar. Det kan medföra risk för undernäring även i ett land som Sverige, konstaterar Markus Kallifatides. Och undernäring hos barn påverkar deras tillväxt och intelligens.

– Organisationer som arbetar med barnfattigdom, som Stadsmissionen och Rädda Barnen, tecknar en oerhört allvarlig bild. Detta är ingen diskussionsfråga. Nivån på absolut fattigdom är fortfarande låg, två procent, men i ett land som Sverige borde den vara noll.

ALLA HAR INTE FÅTT DET BÄTTRE

”Alla har inte fått det bättre. Om den ökande ojämlikheten i Sverige och varför den är ett samhällsproblem”, är en rapport från den fackliga tankesmedjan Katalys (2023). Markus Kallifatides beskriver där, tillsammans med Stefan Sjöberg, vad som hänt för de 20 procent av befolkningen som haft det sämst ställt de senaste 20 åren, jämfört med de 20 procent som haft

det bäst. Rapportens siffror sträcker sig bara fram till 2020, det första pandemiåret. Vad som sen hände under det andra pandemiåret, 2021, och krig- och krisåren 2022 och 2023, finns alltså inte med.

Det finns en borgerlig idé som går ut på att en politik som leder till att klyftorna ökar, leder till ett ökat välstånd även för de sämst ställda. Tanken är att välståndsökningen däruppe sipprar ner till dem därnere, så att alla får det bättre. Denna föreställning granskar de två rapportförfattarna och Markus menar att deras studier visar att den här föreställningen inte stämmer för de sämst ställda. Tittar man bara på inkomsterna kan det se ut som dessa fått ett mindre lyft. Men detta tar inte hänsyn till att för de 20 procent med lägst inkomster tar kostnaden för att bo mycket större del av vad de tjänar, jämfört med hur det är för dem däruppe. När man gör det, visar det sig att den femtedel som tjänar bäst har fått 25 000 kronor mer i månaden, i genomsnitt. Men den femtedel som tjänar minst har ökat sin inkomst med bara 1 000 kronor i genomsnitt.

DE SÄMST STÄLLDA DRABBAS HÅRDAST

I debatten menar en del att en tusenlapp mer, efter att hyran är betald, ändå måste vara viktig för dem som har det tufft ekonomiskt?

– Nej, för samtidigt har samhället förändrats på ett sätt som hårdast drabbar dem som redan har det sämst, säger Markus Kallifatides. Det handlar om hur man organiserar, fördelar och finansierar välfärdstjänster som vård, skola, omsorg. Mer styrs av marknaden, mindre av människors behov. Det handlar om hur Försäkringskassan, A-kassan och socialtjänsten förändrats i sättet att hantera människor som måste vända sig till dem. Och det finns en urholkning av rättskipningen och polisen.

Pressen har ökat i arbetslivet. För många är det stenhårt och otryggt. Det gäller framförallt för tillfälligt anställda, inhyrda och "ofrivilliga företagare". Vi har fått ett

Oxfam Sverige rapporterar:

Oxfam rapporterar om en galopperande ojämlikhet i Sverige. De fem rikaste svenskarna äger mer än fem miljoner svenskar tillsammans. Samtidigt som allt fler hushåll har en tuffare vardag. Oxfam Sveriges senaste rapport visar till exempel att vräkningar av barnfamiljer ökar och är på samma nivåer som under finanskrisen 2008.

– Ojämlikhet och klyftor är ett politiskt misslyckande som går att förändra genom politiska beslut. Men i Sverige förs inte längre statistik över människors förmögenheter och skulder. Det gör att vi saknar tillräcklig kunskap om den ekonomiska ojämlikheten i Sverige. Det borde vara en självklarhet, för att kunna analysera läget i svensk ekonomi och fatta beslut om rätt åtgärder för att minska ojämlikheten, säger Suzanne Standfast, generalsekreterare Oxfam Sverige.

Oxfam Sverige vill se:

Förbättrad statistik. Att regeringen tar fram en årlig ojämlikhetsrapport, med en kartläggning av ojämlikheten och dess konsekvenser, samt analys och åtgärdsförslag. För att möjliggöra detta krävs bättre data och större transparens kring inkomst- och förmögenhetsfördelningen i Sverige.

Beskattning av de rikaste individerna och företagen. För att minska ojämlikheten och generera finansiering till välfärd och jämlik klimatomställning. Inför en permanent förmögenhetsskatt och tillfällig skatt på extraordinära vinster för företag. Genomför en permanent ökning av skattenivån på inkomst för den allra rikaste procenten. Skatten ska avse inkomster från arbete och kapital samt ha en högre skattenivå för mångmiljardärer.

Mer jämlik fördelning av företagens vinster. Företag bör säkerställa skäliga levnadslöner och trygga villkor för sina anställda före vinster till ägarna. ●

Oxfam är en konfederation av 14 humanitära organisationer med 3000 samarbetspartners i 100 länder och arbetar mot fattigdom och orättvisor.

skuggsamhälle, med en växande arbetslivskriminalitet. Många arbetande är mer rättslösa idag, jämfört med för 70 år sen!

– Så den där tusenlappen kan inte kompensera dessa försämringar för de 20 procenten som har det sämst ställt, säger han. Dessutom är de tusen kronorna ett genomsnitt. Det finns många som fått mindre, en del har till och med fått lägre inkomster.

KÖP BILLIGARE MAT

Den SD-beroende högerregeringen gör ont värre, hävdar Markus Kallifatides:

– Det är glasklart, detta visade högerpolitikerna första dagen på jobbet: fortsatt marknadsisering och privatisering av välfärden undergräver en välfärd med god kvalitet och utifrån behov.

I budgeten för 2024 fick kommunerna många miljarder för lite i statsbidrag. Det minskar kommunernas möjligheter att bevara välfärden, i dess olika delar.

– Högerpolitikerna sänker skatter, främst för människor med goda inkomster. Det bäd-dar för ytterligare urholkning av allt som är skattefinansierat. Och de utreder en förändring av det kommunala utjämnings-systemet, genom att bestraffa dem som höjer skatten, och gör det omöjligt för många kommuner att bevara och stärka välfärden.

Medborgarna ska ta ansvar för landets ekonomi, genom att köpa billigare mat, säger regeringsföreträdare. Markus Kallifatides anser att det är ett genomskinligt försök att dölja att de styrande lider brist på idéer om hur man ska lösa krisen.

– Det som regeringen gör för att mildra stötarna av de senaste årens smällar, visar hur de ser på vilka gruppers problem som står i centrum. Kostnaderna för bilbränsle och el är inte de största frågorna för de sämst ställda. Det är istället de exploderande matpriserna och hyrorna. Nu ser ersättningsnivån i a-kassan ut att sänkas för dem med längre arbetslöshetsperioder. Men det är ändå inte den

viktigaste ersättningsfrågan, anser han:

– Det är viktigare att göra något åt nivåerna på försörjningsstödet från socialtjänsten, och Försäkringskassans sjukpenning, aktivitets- och sjukersättningar och bostadstillägg till de senare, och bostadsbidrag till barnfamiljer och personer under 30 år som har låga inkomster.

LJUGER OERHÖRT

En ljusglimt han ser är att den tillfälliga förstärkningen av bostadsbidragen har förlängts. Detta hade oppositionen pressat på om, för att lindra inflationens verkningar för utsatta grupper.

– Men som helhet är det politiska klimatet horribelt, enligt Markus Kallifatides.

– Hittills under inflationskrisen har högerregeringens recept varit stora skattesänkningar för höginkomsttagare, kombinerat med välfärds- och klimatnedskärningar. Och bästa sättet att beskriva detta är att det är ett ideologiskt experiment, som inte har stöd i vare sig forskning eller befolkningens känsla för rätt och fel.

– Vi har en enorm polarisering, med en skriande faktaresistens, statsråd och riksdagsledamöter som förnekar fakta och ljuger oerhört. Det är sorgligt och allvarligt. Vi i s-gruppen är redo att sträcka ut handen och diskutera de stora frågorna, för att få sakpolitiskt riktiga beslut – den dag då Ulf Kristersson inser att det inte är nödvändigt att toppridas av Sverigedemokraterna. Men Tidöavtalet mellan de fyra högerpartierna är ett genomtänkt projekt, som inte faller i första taget.

VAD VILL SOCIALDEMOKRATERNA?

Det senaste året har (s) hunnit med att lägga fram två skuggbudgetar, 2022 och 2023. Om man tittar på dem, och beslut som var på gång eller hann fattas före valet, finns det många bra förslag, anser Markus Kallifatides. Det största och viktigaste är att ge kommunerna mer i stats-

MARKUS KALLIFATIDES

ÅLDER: 52 år.
ARBETE OCH
UPPDRAG:
Forskare vid
Handelshögskolan
i Stockholm,
riksdagsman (s)
sedan valet 2022,
ordförande
i s-föreningen
Reformisterna.
FAMILJ: Tre
barn och särbo
med barn.
MOTTO:
"Medborgare,
inte kund".

bidrag, förslagen till öknings har varit dubbelt så stora som högerregeringens.

När det gäller stöd till människor som drabbas värst, handlar det bland annat om sådant som att lyfta garantipensionen och bostadstillägg för pensionärer, höjning av barnbidrag, förbättrade studiemedel och förändrande regler för underhållsstöd.

I skuggbudgeten 2023 föreslog (s) en extra utbetalning av barnbidraget i januari 2024, för att mildra krisen för barnfamiljer. Ensamstående med barn som får underhållsstöd skulle, om (s) fått bestämma, få en ökning med 500 kronor i månaden under första halvåret 2024.

– Socialdemokraterna har också föreslagit att staten ska sätta press på livsmedelkedjor och banker, för att de ska sänka sina marginaler. Det är absolut nödvändigt i den kostnadskris som Sverige nu står i säger Markus Kallifatides, som gärna ser flers-förslag framåt för mer jämlikhet, stärkt

välfärd och en rättvis klimatomställning. I Skuggbudgeten 2023 föreslog (s) en tillfällig skatt på de övervinster som bankerna har gjort under den ekonomiska krisen, då de höjt sina räntenetto (skillnaden i en banks kostnader för att finansiera sina lån och de ränteintäkter som den får via utlåningen).

Det behövs satsningar för att minimera arbetslösheten, menar Markus Kallifatides. Han talar om en "grön ny giv" som gör att Sverige på ett rättvist sätt tar sitt globala klimatansvar – och som kan ge gröna och samhällsnyttiga jobb i hela landet.

– Det är också viktigt med konkreta förslag till en vässad bostadspolitik som underlättar för människor med svag ekonomi att få en bostad som de har råd med. Vi behöver statliga insatser för att bygga hyreshus, för att bygga bort bostadsbristen – och göra bostäderna mer energieffektiva, säger han. ●

– Erfarna socialarbetare som arbetat inom det här området i 30 år, säger att det skett någonting i sättet att hjälpa, eller inte hjälpa, människor i fattigdom.

– Ännu har jag ingen forskning som styrker att det är så, men detta är vad många nu berättar. Jag tror att en delförklaring till minskningen av hushåll med försörjningsstöd handlar om handläggningen. Så vi behöver granska hur det ser ut, säger Tapio Salonen, forskare i sociala frågor sedan 80-talet.

Varför får färre försörjningsstöd trots svårare tider?

TAPIO SA

ALONEN

TEXT: MATS UTBULT FOTO: HÅKAN RÖJDER

Tapio Salonen har ägnat ett forskarliv åt fattigdom i Sverige, med en lång rad studier om människor som lever i fattigdom, och vad samhället gör. Sedan många år tar han i samarbete med Rädda Barnen fram rapporter om barnfattigdomen. Han grubblar just nu över hur det kommer sig att färre personer har sökt försörjningsstöd (socialbidrag) de senaste åren, samtidigt som fler sökt sig till kyrkornas matutdelning. Hur går detta ihop? Vad kan ligga bakom?

– Allt talar för att människor med små marginaler har fått det kämpigare under 2021–23, säger Tapio Salonen. Alla beräkningar, studier, och fältobservationer pekar i den riktningen.

Han hade därför förväntat sig att antalet hushåll som fått försörjningsstöd skulle öka 2021, 2022 och 2023, med tanke på pandemin, kriget och krisen med de stora prishöjningarna på mat, boende och energi.

– Vi vet ju att många med svag ekonomi inte har några marginaler, säger han. Inflationskrisen kom först våren 2022 och kanske drabbade den en del hushåll med viss fördröjning, tre–sex månader, för under en tid hade de någon buffert att ta av. Men hösten 2022 började de olika höjningarna på allvar slå till för allt fler.

Kronofogdemyndigheten rapporterar att fler människor har en lång och allvarlig skuldsättning. Det innebär att individen inte längre kan betala sina löpande kostnader och lån. Fackuttrycket är ”överskuldsättning”.

Kyrkor och andra organisationer berättar om hur de både fördubblat och till och med tredubblat sin direkta hjälpverksamhet. Där ingår ”Matmissionen” och andra satsningar på det som nu kallas matfattigdom (se artikel om detta på sidorna 10–15).

Men trots allt detta ökade inte personer som får försörjningsstöd mellan våren 2021 och hösten 2023. De har tvärtom blivit färre: antalet hushåll som löpande får försörjningsstöd minskade med hela 25 procent, i genomsnitt för hela landet – det är väldigt mycket! Från drygt 120 000 hushåll gick det ned till 90 000 (januari 2024).

Varför en minskning – just dessa år av alla?

– Det kan vara en rad orsaker som sammanfaller, säger Tapio Salonen. Pandemins effekter minskade mot slutet. De ökande behoven som kom med flyktingvågen 2015 ebbade ut. Och det finns fördröjningseffekter i en sådan här kris, där en del har besparingar, andra har människor som stöttar dem ekonomiskt. Men många har ingetdera!

Den traditionella skambeläggningen spelar också in. Det finns idag människor som aldrig tidigare behövt söka hjälp och som drar sig i det längsta för att göra det.

– Socialtjänsten gör sig dessutom mer otillgänglig, med den nya tekniken. Vissa kommuner genomför automatiserad handläggning. För en del människor kan det vara svårt hitta in, och hitta rätt, säger Tapio Salonen.

ILLAVARSLANDE SIGNALER

Trots dessa möjliga förklaringar, tycker han ändå att trycket borde ha ökat, och åtminstone inte minskat. Och samtidigt får han många illavarslande signaler från många olika håll.

– Jag får en massa skräckexempel där sjuka och uppenbart arbetsförmögna personer blir nekade hjälp. Många socialarbetare är bekymrade över att de måste vara alltmer restriktiva, när de prövar om sökande ska få försörjningsstöd.

TAPIO SALONEN

ÅLDER: 69 år.

YRKESVERKSAM:

Seniorprofessor i socialt arbete.

FAMILJ: Särbo, två vuxna barn och tre barnbarn.

FRITID: Sportfåne.

MOTTO: "Att se det rätta men inte göra, det är den feiges lott."

– Det handlar om vad lagen säger om "skäligen levnadsnivå" och vad som är en "godtagbar situation" – och hur man tolkar lagen.

– Erfarna socialarbetare som arbetat inom det här området i 30 år, säger att det har skett någonting i sättet att hjälpa, eller inte hjälpa, människor i fattigdom. Ännu har jag ingen forskning som styrker att det är så, men detta är vad många nu berättar.

– Och jag tror att en delförklaring till minskningen av hushåll med försörjningsstöd handlar om handläggningen.

– Så vi behöver granska hur det ser ut med förändringar i handläggning och synsätt.

– Jag skulle vilja studera procedurerna för att överklaga beslut om försörjningsstöd, om det har blivit fler överklaganden, och vad som händer med andelen som får bifall.

ALLTID STÄLLTS HÅRDA KRAV

Tapio Salonen tror att en skärpning kan vara en del av ett utslag av "tidsandan". Med tanke på vad människor har upplevt under de fyra första åren på 2020-talet, med pandemi, krig och kris, skulle man kunna tro tidsandan skulle påverkats åt andra hållet: mer av omtanke, medkänsla, solidaritet?

– Ja, det finns ju samtidigt olika värdeströmningar, som går åt olika håll, ▶

Stor ökning av skulder hos Kronofogden

Den totala skulden hos Kronofogden är nu 119 miljarder kronor, en ökning med 17 procent jämfört med förra årsskiftet. Antalet skuldsatta har ökat i hela landet och i alla årsgrupper.

Vid årsskiftet fanns 417 248 personer registrerade hos Kronofogden, en ökning med 23 467 personer (6 procent) jämfört med föregående år.

– Det är ett trenderbrott att antalet skuldsatta ökar i sådan takt, säger Davor Vuleta, privatekonomisk talesperson på Kronofogden. Det är den största ökningen sedan 90-talet.

Antalet personer med skulder hos Kronofogden har ökat i alla län i landet. Högst andel skuldsatta invånare har Ljusnarsberg i Örebro län med 9,5 procent, lägst andel har skånska Lomma med 0,9 procent.

De vanligaste skulderna är underhållsstöd, fordonsrelaterade skulder, skatteskulder och skulder relaterade till konsumtion, bland annat lån och krediter.

– Vi ser nu att skulderna ökar i snabb takt för många, och det är oroande. Även en liten skuld kan leda till en långvarig skuldsättning och få stora konsekvenser.

Ta hjälp på en gång om ekonomin kantrar och skulderna blir svåra att betala. Verdandis Rättvis kontor ger stöd och ekonomisk rådgivning och kommunens budget- och skuldrådgivare ger kostnadsfri ekonomisk budgetrådgivning och hjälp med skuldsaneringsärenden. ●

**”Men det finns också en stor okunskap,
även högt upp bland politikerna,
om hur de här hjälpsystemen faktiskt är
konstruerade. En del talar fortfarande om att
’man måste ställa mer krav.’”**

säger han. Men internationellt har vi sedan länge haft en värdekonserverativ våg som har sköljt över västvärlden. Den har nu slagit igenom också i Sverige. Vi lever i en tid när grundläggande värderingar om varandra förändras. Vi har en uppblående politisk strid om sådant som ”vandel”, hur vi sköter oss, vem ”vi” är.

– Men det finns också om en stor okunskap, även högt upp bland politikerna, om hur de här hjälpsystemen faktiskt är konstruerade. En del talar fortfarande om att ”man måste ställa mer krav”. Vi som kan verksamheterna vet ju att man alltid ställt hårda krav för att bevilja behovsprövad hjälp.

FOKUS PÅ STÖDSYSTEM

Tapio Salonen betonar betydelsen av välfärdspolitik och de viktigaste systemen för hushåll med knapp ekonomi: barnbidrag, bostadsbidrag för barnfamiljer, underhållsstöd, med mera. Det har han studerat tidigare, och nu följer han upp vad som har hänt.

– Vi har en inneboende problematik med de här förmånerna och bidragen: de är inte prissäkrade, utan är hela tiden beroende av olika politiska beslut.

Ett typexempel är bostadsbidraget till barnfamiljer, som han menar ”har

legat på fäfet länge”. Där gjorde smp-regeringen under pandemin akuta, tillfälliga förstärkningar. I Tidöavtalet förlängde högerpartierna detta.

– Det är ofta små, kortsiktiga förändringar. Politikerna förmår inte att ta tag i hela frågan om hur stödsystem för barnfamiljer med svag ekonomi ska fungera i en ny tid, säger Tapio Salonen.

Just nu tittar han på hur det blir om man ”skruvar” på olika stöd och bidrag.

MER ”REFORMOPTIMISTISK” ANDA I NORGE

Han har vänt blicken mot Norge, där han uppfattar att det finns en mer ”reformoptimistisk anda” inom det här området. Som ett exempel: I en utredning överväger man att fördubbla barnbidraget – men beskatta det. Det betyder i praktiken att låginkomsttagare efter skatt får mer i barnbidrag än höginkomsttagare.

Jag är en stor vän av den generella välfärden och barnbidraget har tjänat väl som en grundplatta sen det infördes 1948. Men för många sticker det i ögonen att hushåll med god ekonomi lägger undan hela barnbidraget, så att det vuxna barnet vid 18 års ålder kan använda pengarna till att köpa bil eller bostad. ●

På besök hos

VERDANDI ÖREBRO

TEXT OCH FOTO: MAGNUS BÅTH

Verdandi Örebro har många utåtriktade aktiviteter för att lyfta sina socialpolitiska krav. På bilden: Åse Sundqvist, Jessica Carlqvist, Kjell Sundqvist, Maria Holm.

”Verdandis själ är kamratstödet!”

Verdandi Örebro är en av Verdandis 32 avdelningar, en av de äldsta och en avdelning med en bredd i verksamheten med gemenskapslokal, poddverkstad, nätverksarbete tillsammans med andra civilsamhällesorganisationer och djupt engagemang i Bostad först och Eksam – en förening som stödjer människor med skuld- och ekonomisk rådgivning.

”Vi är en organisation som ser hela människan”, säger Åse Sundqvist som är ombudsman i Verdandi Örebro. Verdandistens reporter Magnus Båth gör ett besök hos verdandisterna i Örebro. Häng med!

Bostadsområdet Varberga ligger i de nordvästra utkanterna av Örebro. Här finns ungefär 1 600 lägenheter, ett utomhusbad, ett centrum, en vårdcentral, en skola och en stor härlig skog som heter Varbergskogen som numera är ett naturreservat på 93 hektar. Här finns också Verdandi.

Ute är det nästan ilsket kallt. Det är en blåsig och ruggig dag. Men i lokalen på Varbergsgatan 190 är det skönt. Jag sitter här med en kopp kaffe och ska skriva ett reportage om Verdandis verksamhet. Mittemot mig sitter Mirja Helisten. Vi har inte setts på kanske ett helt år och pratar nu om hur det är och hur det har varit, så som gamla bekanta gör. Och så plötsligt, jag minns inte längre varför, pratar vi om att fiska gös.

– De gömmer sig i lite djupare vatten, säger Mirja. De är svåra att få tag i gösarna, men det är en god fisk kanske den godaste.

– Ja, säger jag. Min morfar var duktig på att fiska gös. Tyvärr blev det aldrig av att jag lärde mig hur man gör.

GLÄDJEN ÄR EN VIKTIG SAK

När man kommer in i en verksamhetslokal i Verdandi, som jag gjorde nyss, känns det alltid lite som att komma hem, tycker jag. Det är på samma sätt i hela landet. Alla säger "hej, kul att se dig" och de menar det också.

I Verdandi ska man alltid känna sig välkommen, säger Lena Wiking. Glädjen och människokärleken är viktig i vår verksamhet.

Lena Wiking är verksamhetsledare för Verdandi i Varberga.

– Verdandis själ är kamratstödet, säger

Lena. Det handlar om att finnas till för varandra. Vänner som hjälper vänner, helt enkelt.

Lena har ljust hår, är något kortare än mig och föddes ungefär när människan tog sina första steg på månen. Två år senare föddes hennes bror Magnus och när han var 27 år gammal gick han bort i en överdos. Det har förstås påverkat Lena.

– Jag brukar säga ibland att det som hände Magnus gjorde mig till den jag är idag.

Visserligen hade hon ett socialt engagemang också innan, men efter den tragiska händelsen 1998 växte engagemanget och hon blev aktiv i föreningen Föräldraföreningen mot narkotika, och senare också Anhöriga hjälper anhöriga/AHA. År 2000 startade hennes mor evenemanget Ljusmanifestationen i Örebro – en kväll för att minnas de som gått bort i beroendesjukdom. Numera är det Lena själv som tagit över stafettpippen och tillsammans med tio andra föreningar i Örebro anordnar Verdandi denna kväll. Det sker varje år en torsdag innan Allhelgonaafton. Idag är det just en sådan torsdag.

– Du följer väl med ikväll?

– Ja, gärna, säger jag.

EN FIN STUND TILLSAMMANS

Snart börjar Ljusmanifestationen, en av ungefär 70 unika aktiviteter som Verdandi i Örebro genomför under ett vanligt år. Det dåliga vädret har blivit ännu sämre nu på kvällen. Det regnar intensivt och det är kallt. Men i centrala Örebro, på Stortorget framför S:t Nicolai kyrka, lyser ett stort hjärta av ljus. Nu samlas människor runt hjärtat för att minnas någon nära.

Lena Wiking är verksamhetsledare i verdandi örebro. "Verdandis själ är kamratstödet. Det handlar om att finnas till för varandra. Vänner som hjälper vänner helt enkelt."

Mammor och syskon, fäder och flickvänner, kompisar och vänner. Alla samlas här kring det stora hjärtat av Ljus, och trots kylan och det dåliga vädret känns det bra att få vara med om den här kvällen. Många är också här från Verdandi. Där kommer Thomas och där är Maria, Åse Sundqvist hejade jag på nyss och nu får jag syn på Anna-Lena Lindqvist, som är verksamhetschef på Bostad först i Örebro. Där borta står väl Alf Mellberg också?

– Hej, hej.

De flesta är tysta. Och talar man, så gör man det lågmält och respektfullt. Här finns många som minns och sörjer ikväll. Från scenen talar flera personer med anledning av temat för kvällen. Snart är det Lena Wikings tur. Hon går upp på podiet och läser samma text hon en gång läste första gången på broderns begravning för många år sedan. Hon får applåder när

hon talat klart. Folk nickar uppskattande. Efter Ljusmanifestationen bjuder arrangörerna in till panelsamtal om beroendesjukdom. I år samlas många frusna inne i S:t Nicolai kyrkas församlingshem för smörgåstårta och kaffe. Det pågår en paneldebatt och för Verdandis räkning deltar Ann-Mari Wulfstrand-Byhlin, som är ordförande i Verdandi Örebro krets och tidigare jobbade på Verdandi i många år. Efter paneldebatten går jag fram till Ann-Mari.

– Vad bra du var!

– Tycker du? Tack.

– Du, jag skulle vilja prata lite. Kan jag ringa dig imorgon?

Vi kommer överens om att höras på telefon nästa dag. Kvällen börjar bli sen och alla går hem till sitt. Jag somnar snabbt den kvällen – även om kudden inte var bra. Den var hård och alldeles för hög.

VERDANDI ÖREBRO

Runt hjärtat av ljus samlas människor på Stortorget i Örebro, varje år, en torsdag innan Allhelgona-afton.

Lena Wiking, verksamhetsledare i Verdandi Örebro, berättar om händelsen som förändrade hennes liv.

1998 gick Lenas bror Magnus bort i en överdos 27 år gammal.

År 2000 startade Lenas mor evenemanget Ljusmanifestationen – en kväll i Örebro för att minnas de som gått bort i beroendesyjukdom. Numera har Lena tagit över stafettpippen och tillsammans med tio andra föreningar i Örebro och studieförbundet NBV anordnar Verdandi denna kväll.

VERKSAMHET FÖR BARN OCH QULAN VERDANDI

I Verdandi händer alltid mycket i köket och i samband med att man samlas för att äta eller fika tillsammans.

Nu är det lunch och jag hamnar vid Maria Holms bord, Maria kom in i Verdandi första gången 2006 under en jobbperiod i livet. Det innebar då bland annat att hon fick tillgång till en nykter och drogfri miljö och även en egen lägenhet. Det räckte för att hon skulle få rätsida på livet igen. Så småningom fick hon jobb i ett arbetsintegrerande socialt företag som hon själv var med och startade 2008. Idag är hon verksamhetsassistent i Verdandi i Varberga.

– Jag är lite allt i allo i föreningen men jobbar kanske mest med vår barnverksamhet just nu, berättar hon. Till exempel Sagoskogen.

– Berätta om det, ber jag.

– Sagoskogen ligger i Voxparken här intill. Där har vi verksamhet regelbundet för barn och familjer. Här kan man få grilla korv vid lägerelden, fiska i fiskdammen, fika lite, kanske se en liten föreställning eller vara med om andra aktiviteter från Voxscenen och få träffa sagofigurer som berättar historier för barnen, till exempel om hur det var förr i tiden. Vi brukar ha flera hundra deltagare varje gång och det känns som att vi blir fler och fler hela tiden, säger Maria.

Nu kommer Erja Lukkarila med en kaffekopp i handen. Hon är anställd i Qulan Verdandi, som har verksamhet i framförallt Örebro och Hallsberg.

– Vi har verksamhet som riktar sig till kvinnor som varit utsatta för våld i nära

relationer eller varit med om andra jobbiga upplevelser.

– Vår verksamhet riktar sig enbart till kvinnor eftersom det finns behov av en sådan mötesplats, berättar Erja.

– Qulan Verdandi har verksamhet regelbundet, i stort sett varje vecka, och är en viktig del av Verdandi här i Närke.

– Jag är tacksam för att Verdandi tog emot oss med öppna armar för några år sedan. Många som är med i Qulan deltar också i andra aktiviteter som Verdandi har, säger Erja.

EN LITEN PRATSTUND MED ÅSE

Åse Sundqvist är en av två ombudsmän för Verdandi i Örebro, hennes kollega är Carina Dahl. Jag frågar Åse om hon möjligtvis kan förklara för mig varför Verdandi har så omfattande verksamhet i Örebro.

– Det är svårt att svara på, säger Åse. Men en förklaring är nog att vi har haft duktiga ledare i föreningen under många år, vi har varit uthålliga och vi har också haft ett bra kontaktnät både i kommunen och i regionen. Det har funnits en välvilja mot oss som gjort det möjligt att få prova nya verksamheter. Med tiden har vi fått ett förtroende. Det ena ger det andra, säger Åse.

Just nu är Åse mest på Eksam. Där jobbar hon dagligen med rådgivning. Eksam handlar om att hjälpa människor att ta steg i rätt riktning för att komma ur en svår privatekonomisk situation.

– Det känns bra att göra nytta. Men man blir också upprörd över hur folk blir behandlade och dåligt bemötta, säger hon.

– Just nu träffar vi många människor som hamnat i en desperat situation på

grund av sitt spelberoende. De problemen har ökat mycket på sistone tyvärr. Samtidigt matas unga människor med reklam om onlinecasino, olika spel och dobbel. Utbudet är enormt och frestelserna är många.

– Det kan gå fort utför med spel om pengar och den förtvivlan och hopplöshet som människor med stora skulder känner slutar ibland riktigt illa.

Eksam, Bostad först och den kamrattstödande verksamheten i Varberga är delar av en större helhet. Tillsammans möter de olika behov som människor kan ha. Bostad först kan hjälpa till med bostad och Eksam finns som ett stöd för att få ordning på privatekonomin. Och i Varberga finns en drogfri miljö, gemenskapen och möjligheter till en praktikplats eller ibland även en anställning.

PÅ UPPDRAG MED ARBETSLAGET

När jag kommer till lokalen på fredag morgon har man just ätit tårta. Det är Kåge Svensson som fyller 80 år idag.

– Grattis, säger jag.

Kåge växte upp i industristaden Trollhättan på den västgötska slätten. När han ännu var ung kom han till en annan av landets stora slätter. Och i Närke blev han kvar. Kåge bor numera en bit bort från lokalen, men han kommer till Verdandi flera gånger i veckan i alla fall. Det har han gjort under många år. Han deltar som volontär i föreningen för att han vill och tycker det är viktigt.

– Kom med Magnus, säger han. Nu ska vi till Baronbackarna med Arbetslaget.

Verdandi har ett avtal med Örebrobostäder om att underhålla lite olika saker, till exempel den fina utomhus-

scenen i Varbergaskogen. I vår ska den målas om och Verdandi ansvarar också för allmänt underhåll, ser till så att toaletterna är fräscha, att det finns toalett-papper med mera. Ansvariga för den och andra arbetsuppgifter är det som kallas Arbetslaget. Det är ett glatt och skojfriskt gäng på just idag sex personer.

– Nu ska vi ut på soprunda, säger Kåge. Kan du hjälpa till och haka fast släpvagnen på kroken?

Den nyblivna 80-åringen suger tag i den stora släpvagnen och bidrar mer än jag till att fästa den på minibussens dragkrok. Alf suger i också.

Vi hoppar in i den vita minibussen. Med mig är vi sex idag. Ute har det dåliga vädret från igår blivit ännu sämre. Det ösregnar och jag har dåliga skor men det gör ingenting. I bussen är stämningen hög. Där är Frasse och P-O, Alf, Kåge och Jenny. Jag släpps genast in i den varma arbetsgemenskapen.

– Kommer du från Bollnäs från början? Ni är väl bra på bandy?

– Jo, hyfsat bra. Men det är nog det enda vi är bra på i Bollnäs...

Skratt i bussen. Det finns en ärlig, skämtsam ton i det här gänget. Och massor av hjärta. Man bryr sig om varandra. Alla är viktiga och man tar sig tid att lyssna på varandra. Om någon har en dålig dag möts man av uppmuntran och stöd från de andra.

Snart är vi framme i bostadsområdet Baronbackarna. Uppgiften är att rensa i källarlokalerna så att inte sopor eller annat bråte blockerar utrymningsvägar. Vi gör jobbet och får med oss en hel del bråte på släpvagnen. En av dem som kånkar och bär mest är Kåge, 80-åringen.

– Inga problem, säger han bara.

Verdandi Örebro Arbetslag tar en välbehövlig paus. Alf Mellberg och P-O Johansson tar igen sig efter en soprunda i Baronbackarna med de övriga i Arbetslaget i Verdandi.

► **När vi kommer in i lokalen** är jag blöt om fötterna men på bra humör. Det är dessutom lunch. Jag vill inte fresta dig kära läsare, men jag kan säga att maten smakade mycket bra.

SOM EN RÖD TRÅD

Efter lunchen går jag fram och tackar Lotta, som ansvarar för köket här i Varberga.

Lotta Rundblad är även med i avdelningen i Tybble. Det är en mindre avdelning här i Örebro som träffas i en lokal man lånat av Hyresgästföreningen. Men verksamheten påminner annars om den i Varberga. Vissa aktiviteter gör man tillsammans, till exempel utflykterna. Verdandi har funnits med som en röd tråd i Lottas liv. Hon var med i verksamheten redan som barn. Under en period var hon fast i ett skadligt bruk, och hamnade då i Verdandi igen.

– Jag måste säga att jag älskar Verdandi, säger Lotta. Det betyder allt för mig.

Så småningom är det dags att ta farväl av alla i Varberga för den här gången. Det har varit ett dygn och lite till av värme, gemenskap och en känsla av att vara med i ett bra sammanhang.

VERDANDI PÅVERKAR POLITIKEN

På tåget hem minns jag att jag skulle ringa ett samtal. Jag slår numret.

– Hej, det är Ann-Mari.

– Hej. Vad har jag glömt?

Det blir tyst i kanske fem sekunder.

Sedan säger hon:

– Det vore bra om du nämnde något om att vi är rätt så aktiva i den samhälls-politiska debatten i Örebro, både på kom-munal och regional nivå. Vi sitter ju också med i en rad olika sammanhang.

I brukarråd och i föreningsråd till exempel. Verdandi har socialpolitiska åsikter och vi vill medverka till ett bättre samhälle.

Ann-Mari Wulfstrand-Byhlin är en av flera i Örebro som är med och driver den socialpolitiska debatten i Verdandi. Det kan handla om att skriva svar till viktiga remisser från regeringen eller att leda arbetet, som ordförande, i Verdandis Alkohol- och drogpolitiska grupp eller att delta i det partiöverskridande, partipolitiskt obundna nätverket för beroende-frågor i riksdagen.

Det blir ett kort samtal den här gången. Det är ju ett elände att försöka prata på tåg.

20 minuter senare ser jag Stockholms stadshus närma sig i rask takt. Jag tar min väska och går i riktning mot Klarabergs-viadukten. Och där slutar min resa till Örebro med att jag hoppar på ettans blåa buss i riktning mot Stora Essingen. ●

BOSTAD FÖRST

Bostad först är en bostadsförsörjningsstrategi som ger människor i hemlöshet med någon form av stödbehov en möjlighet till permanent boende i egen lägenhet. Utgångspunkten är att man först får ett tryggt boende, sedan får personen det stöd som behövs för att boendet ska fungera.

Det är en strategi som har visat sig fungera. Lägenheter till Bostad först tilldelas utanför ordinarie bostadsförmedling.

Bostad först som metod ägs inte av Verdandi men Verdandi har avdelningar som mycket framgångsrikt bedriver ett arbete enligt denna strategi, exempelvis Verdandi Örebro. Numera har metoden fått ett sådant genomslag att såväl regeringen som Socialstyrelsen aktivt verkar för att Bostad först ska bli mer känt och användas av fler kommuner.

Örebro har mött ett starkt intresse från landets kommuner för sin verksamhet i Bostad först Örebro.

– Det är glädjande att intresset är stort och ökar eftersom resultaten är övertygande och kostnaderna mycket lägre än för andra insatser, exempelvis inkvartering i härbergarna och vandrarhem, säger Anna-Lena Lindqvist, som är verksamhetschef för Bostad först i Örebro.

– Kostnaderna för ett akutboende idag är cirka 1300 kronor per dygn, medan kostnaden för Bostad först är cirka 650 kronor per dygn. Och cirka 85 procent av deltagarna i Bostad först går vidare till eget hyreskontrakt och ett liv i bättre balans.

Samarbete en framgångsfaktor

Bostad först i Örebro startade först som ett projekt för tolv år sedan och har sakta men säkert utvecklats till en permanent verksamhet.

En framgångsfaktor är det finmaskiga samarbetet mellan Bostad först och andra partners i Örebro, som exempelvis Eksam, en social förening som erbjuder ekonomisk rådgivning och stödverksamhet till skuldsatta, Socialtjänsten, ÖBO, kommunen och sjukvården. När alla stödinsatser länkar in i varandra uppnås goda resultat. Istället för att arbeta i ett stuprörstänkande som arbetet för utsatta människor länge präglats av, arbetar de olika insatserna i Örebro i en nära och organiserad samverkan.

– Vi jobbar med människor som samhället gett upp hoppet om, säger Anna-Lena Lindqvist, som tidigare arbetade inom Socialtjänsten och Boendetrappan i flera år.

– Vårt arbete med Bostad först visar att alla människor kan resa sig och erövra ett värdigt liv. Den viktigaste faktorn i Bostad först bygger på människors självbestämmande och den genomförandeplan vi gemensamt bygger upp och

följer. För det finns ingen quickfix när du varit hemlös och i ett aktivt missbruk under en längre tid. Då är det en lika lång väg tillbaka som måste färdas med stöd och planerade delmål, säger Anna-Lena Lindqvist.

Bostad en mänsklig rättighet

Bostad först bygger på att den som är hemlös får ett eget boende utan att andra krav ställs än att hyran ska betalas i tid och att man inte stör grannarna. Det ställs inga krav på att man som boende ska vara drogfri men däremot ska man ställa upp på den genomförandeplan man beslutar om tillsammans och delta i stödsamtal en gång i veckan med en boendestödare.

Om du vill veta mer om Bostad först i Örebro kan du mejla Anna-Lena Lindqvist, verksamhetschef: alena.lindqvist@verdandi.se eller gå in på Bostad först's hemsida. Bostadforstorebro.se.

En kunskapsfilm om Verdandi Örebros arbete med Bostad först finns att se på Kunskapsguiden, en webbplats som samlar kunskapsstödande produkter från Socialstyrelsen och andra myndigheter. ●

På besök hos

VERDANDI ÖREBRO

TEXT: MAGNUS BÅTH FOTO: MARJA KOIVISTO

KJELL SUNDQVIST:

***”Att vara volontär
i Verdandi är det
bästa jag vet”***

*”Volontär? Javisst! Att vara med
i Verdandi är det bästa jag vet”,
säger Kjell Sundqvist som har
varit medlem i Verdandi Örebro
i snart 20 år.*

*”Det ger mig så mycket.
Fart och fläkt. Meningsfullhet.
Fina vänner. Och hoppet om
ett bättre samhälle.”*

*Kjell sysslar med många
aktiviteter i Verdandi. Ibland är
han troll i Varbergaskogen när
Verdandi Örebro genomför barn-
aktiviteter, ibland jobbar han
i poddverkstan.*

”Det blir aldrig tråkigt!”

Vi träffade Kjell Sundqvist i Örebro, en av många volontärer utan ersättning som ägnar mycket av sin tid i Verdandi. Det blev ett samtal om vad som är viktigt här i livet och att ett bättre samhälle är inom räckhåll.

Vi är i Örebro. Utanför fönstret kvittrar fåglarna. Det är mitten av mars och våren är på väg till Närke. Framför mig i ett rum sitter Kjell Sundqvist. Han har varit till tandläkaren på morgonen och alldeles nyss hade han lite svårt att prata. Men nu går det bra, även om han inte får äta fast föda på hela dagen.

Kjell har funnits med i arbetarrörelsen hela sitt vuxna liv. Som ung blev han först fackligt engagerad i Svenska Lantarbetareförbundet, ett fackförbund inom LO som numera är en del av Kommunal. Nu för tiden finns knappast några lantarbetare, de har alltmer ersatts av jordbruksmaskiner och modern teknik. Men för inte så länge sedan var det annorlunda. Kjells jobb var bland annat att bevaka lantarbetarnas rättigheter. Minns att det så kallade "statarsystemet" avskaffades först 1945. Fram till dess rådde det nästan slavliknande förhållanden på den mellansvenska landsbygden, där de så kallade statarna utnyttjades på ett närmast känslolokalt sätt av jordägare och godsherrar.

Engagemanget i facket fortsatte. Det ena gav det andra och snart var Kjell studieorganisateur och det ledde till kontakter med studieförbundet ABF.

Så småningom blev det ett antal olika solidaritetsprojekt genom Olof Palme Center. Jag har varit inblandad i flera stora

projekt i Latinamerika, och det har lärt mig mycket. Till exempel så blev det tydligt för mig att pengar och framgång inte är allt här i livet. Jag mötte många fattiga i Latinamerika och de var oftast positiva och glada, trots det. De hade varandra och det fanns en varm gemenskap i lokalsamhället som gjorde att folk mådde ganska så bra trots att det var tufft rent ekonomiskt.

VILL HA FART OCH FLÄKT

Nu numera är Kjell pensionär. Inte för att det märks. Det märks faktiskt inte alls. Jag vet inte riktigt hur jag ska beskriva Kjell för någon som aldrig träffat honom. Det bästa är kanske att han får säga det med egna ord:

– Jag gick faktiskt med i PRO också när jag slutade jobba och fick tid över till annat. Men det var inte för mig, inte just då i alla fall. Jag ville ha lite mer fart och fläkt och ville nog fortsätta att känna mig ung trots min ålder.

– Så då blev det Verdandi istället?

– Ja, och jag trivs här.

Jag och Kjell har setts lite av och till under ett antal år. Det är alltid roligt att träffa honom. När man pratar med honom får man lätt känslan av att ingenting är omöjligt.

– Det händer saker här i skogen ska du veta, säger han plötsligt.

– Vilken skog?

Kjell ler vänligt och tar fram en karta av pappkartong.

– Det här är Varbergaskogen. Här ligger Varberga där vi är nu och här ligger Oxhagen. Runt skogen ligger andra bostadsområden. Runt skogen bor mycket

Varje påskhelg arrangerar Verdandi Örebro ett stort uppskattat påskfirande med aktiviteter för barn, unga och familjer. "Att ha roligt tillsammans är en viktig sak", säger Åse Sundqvist. Bild från vänster: Ann-Charlotte Rundblad, Åse Sundqvist; Dick Holmström (Trolle), Kjell Sundqvist (Påskgubben), Andrea Gustafsson och Ronja Lindh, Thomas Johansson (Påskharen) Maria Holm (Trollmor).

folk – tusentals. Skogen är en fantastisk resurs i området och den använder vi oss av i Verdandi.

Kanske är det Kjells bakgrund inom Lantarbetareförbundet, kanske är det hans erfarenheter från Latinamerika. Hursomhelst pratar han mycket om att vi behöver stanna upp i vår tid och fundera över vad som är viktigt i livet. Han pratar om att vi mår bra av att vara ute i naturen och att som förr samlas runt lägerelden, äta tillsammans och berätta historier för varandra. Lyssna på varandra.

SKOGEN EN UTMÄRKT VERKSAMHETSLOKAL

Att äga en massa prylar och ha råd att köpa de senaste produkterna är inte viktigt. Det som betyder något är att

finnas med i ett sammanhang, att vara behövd av andra och att själv bry sig om andra människor. Vänner. Gemenskap. Det är vad som verkligen betyder något här i livet.

Så berättar han om alla projekten tillsammans med vännerna i Verdandi. Ett viktigt projekt utgår från skogen. Här sker massor av verksamhet för barn och deras föräldrar, där deltagarna lär sig viktiga färdigheter men också får med sig sunda värderingar.

Nu i påsk räknar vi med att ha 500 deltagare i våra olika aktiviteter i skogen, berättar han.

GE MÄNNISKOR EN RÖST

Ett annat projekt handlar om att ge människorna i området en röst. Därför jobbar

man med media och man gör en podd – VOX-podd – som finns att lyssna till på Spotify bland annat och inom kort även i en version med videor på Youtube. De olika avsnitten handlar om saker som är viktiga för folk härute.

–Till exempel om biblioteket som lades ned, eller vilka svårigheter många möter nu efter flera år av snabbt stigande priser på mat och andra förnödenheter.

– De som lyssnar är folk som bor här. Men även andra.

– Vi hoppas också nå ut till politiker och andra beslutsfattare. Jag tror att politikerna mår bra av att höra berättelser från vanliga människor om hur de har det i livet.

TILLBAKA TILL FRAMTIDEN

Kjell trivs i Verdandi för att här gör man saker tillsammans för en bättre framtid.

En verksamhet som ligger Kjell varmt om hjärtat heter "Tillbaka till framtiden". Det handlar om möten över generationsgränserna.

"Verdandis verksamhet är så härlig för att både barn, unga, familjer och äldre kan vara med. Yngre kan lära äldre massor om allt nytt som händer hela tiden. Och äldre kan förmedla sunda värderingar till yngre och berätta om en tid när det gick bättre därför att vi helt enkelt gick samman och kämpade för framtiden tillsammans", säger Kjell Sundqvist som är med och arbetar som volontär i Verdandi Örebro.

– Yngre kan lära äldre massor om allt nytt som händer hela tiden, om sociala medier och hur man kan klara av att sköta vardagssysslor digitalt.

– Och äldre kan förmedla sunda värderingar till de yngre och till exempel berätta om en tid när vi fick det bättre därför att vi helt enkelt gick samman och kämpade för framtiden tillsammans.

– Det handlar om att vi måste bort från egoismen. Sluta tänka jag, jag, jag. Om alla bara tänker på sig själva så kommer det inte att sluta väl.

Det ringer på min telefon, jag har som vanligt glömt att sätta på ljudlöst. Jag ber om ursäkt för det och då tittar Kjell på mig, som att han tänker på någonting helt annat. Sedan frågar han:

- Har du hört om de blå zonerna?
- Ehh... näe?

DE BLÅ ZONERNA

– Det är några områden i världen där människor lever ovanligt länge. Här blir många närmare hundra år gamla eller till och med lite äldre än så. Seriösa vetenskapsmän har intresserat sig för de blå zonerna och tittat på vad de har gemensamt.

– Man äter en hälsosam kost och man motionerar lagom mycket, berättar Kjell.

– Men här finns också en sammanhållning över generationerna och en varm gemenskap. Människor som åldras är respekterade av de yngre och fortsätter att ha en roll i samhället även högt upp i åren.

– För mig handlar Verdandi också

om gemenskap över olika gränser och att finnas med i ett bra sammanhang, säger Kjell.

– Du frågade mig varför jag valde att bli volontär i just Verdandi.

– Det enkla svaret är nog att jag känner mig hemma här.

– Många av mina vänner finns här och tillsammans gör vi saker som betyder något på allvar.

– Det är verkligen inte det sämsta!, säger Kjell och ger mig det där varma leendet som är så välbekant för många i Verdandi. ●

KJELL SUNDQVIST

ÅLDER: 74 År

BOR: Radhus i Björkhaga, Örebro.

I anslutning till Varbergsgaskogen.

TIDIGARE JOBB: Vid pensioneringen, projekthandledare på ABF i Örebro.

Verksamhetsledare, Kooperativet Skådespelet. Maskinförare i pappersindustrin.

FACKLIGT ENGAGEMANG:

Lantarbetarna, Transport JOBB: Pensionerad, volontär på Verdandi Örebro.

FAMILJ: Gift med Åse Sundqvist och två utflugna barn, Angelica och Micael från tidigare äktenskap.

INTERNATIONELLT

ENGAGEMANG: Över 40 år med internationella projekt i Latinamerika, Asien och Sydafrika. Fackligt solidaritetsarbete och arbete mot barnslaveri och trafficking. Verdandi Örebro har haft projekt i Palestina.

MOTTO: "Allt du kan drömma och visualisera, kan du genomföra."

Verdandisten är en medlemstidning för medlemmar i Verdandi.

Ansvarig utgivare: Emmeli Wulfstrand

Redaktör och form: Marja Koivisto

Tryck: Åtta45, Stockholm

Text och foto: av Marja Koivisto, om annan byline ej anges.

För insänt ej beställt material, ansvaras ej. Verdandi delar nödvändigtvis inte alltid alla skribenters åsikter som framförs i tidningen.

Lars Ohly, Verdandis förbundssekreterare går i pension 2024 men förblir Verdandist.

“Time to say goodbye”

*”I april fick jag ett samtal som gladdde mig mycket. Vice ordförande Kaare Andersson ringde och meddelade att jag erbjöds tjänsten som förbundssekreterare i Verdandi – arbetarnas socialpolitiska organisation. Det var början på en kärleksaffär och den fortsätter. I höst väntar visserligen pension efter 48 år i arbetslivet, men det innebär inte slutet på min Verdanditid. Mig blir ni inte av med så lätt.”, skriver **Lars Ohly**, Verdandis förbundssekreterare.*

Att summera de här fem åren låter sig knappast göras på några rader. Men låt mig göra några nedslag som också pekar framåt.

Verdandi bedriver en väldigt bra och uppskattad verksamhet på många håll

i landet. Men vårt kamratstödande arbete är inte tillräckligt känt. Vi måste lära oss att bättre marknadsföra vårt arbete så att fler får upp ögonen för det.

Verdandis arbete med Bostad först i Örebro är ett föredöme och ett exempel som fler kommuner och kommunala

bostadsföretag borde följa. Exempelvis: I och med att Verdandi och Bostad först stod som arrangör av Socialstyrelsens stora konferens om Bostad först i oktober har kunskap om både metoden och vår verksamhet fått spridning. **Vi måste fortsätta att lyfta fram Bostad först-verksamheter som ett av de bästa sätten att motverka hemlöshet och ge människor chansen till ett eget hem.**

I Brandkärr i Nyköping görs varje dag ett arbete som motverkar ensamhet, rädsla, fördomar och isolering i bostadsområdet. Fler måste få höra hur mycket bra som görs i Brandkärr och på andra håll där Verdandi har lokaler som fungerar som mötesplatser för alla som behöver dem.

I Rinkeby, Tensta och Rissne står Verdandi för en fantastisk verksamhet bland barn och ungdomar. Både Sundbyberg och Stockholms stad ska vara oerhört glada att Verdandi finns och aktivt arbetar för inkludering och alla barns rätt till meningsfull fritid. Och jag gläds åt att Faiza Rebandi blivit vald till Årets Sundbybergare.

Korvgrillning och kultur i Jakobsgårdarna i Borlänge för boende närmare varann, minskar avstånd och slår hål på rasistiska fördomar. Med till synes enkla medel lyckas Verdandi skapa förtroende mellan grannar och ge utrymme för gemenskap och solidaritet i hårda tider. Och i Sylte i Trollhättan fortsätter Bushra att välkomna alla som vill komma med i en drog- och alkoholfri gemenskap där ingen stängs ute.

ORGANISERING ÄR VÄGEN

Verdandis verksamheter kan skilja sig åt och olika avdelningar lägger fokus på olika grupper men gemensamt finns ett tydligt klassperspektiv och en vetskap om att vägen till ett bättre samhälle går via organisering och kamp för social rättvisa. Detta gäller naturligtvis även på alla de orter som jag nu inte nämnt. En av Verdandiförbundets viktigaste uppgifter är att stötta den lokala

kamratstödande verksamheten och bidra till så goda förutsättningar som möjligt för alla våra aktiva att nå fler med våra insatser. Det handlar om ekonomi, organisation, studier, projektansökningar, personalärenden, råd och peppande besök. Föbunds-kansliet ska se till att detta fungerar men också att våra förtroendevalda får goda förutsättningar att göra ett bra jobb.

Vi i Verdandi nöjer oss inte med att motverka konsekvenserna av ett orättfärdigt ekonomiskt system eller orättvisa politiska beslut. Vi kan liksom andra idka välgörenhet men vi är långt mycket mer än en välgörenhetsorganisation.

Vi är arbetarnas socialpolitiska organisation, vi hör hemma i arbetarrörelsen och vi arbetar för social rättvisa och ett samhälle fritt från alkoholskador och drogmissbruk. "Målet är ett fritt och demokratiskt samhälle som på solidaritetens grund skapar politisk, ekonomisk, social och kulturell jämlikhet och trygghet" som det står i Verdandis stadgar.

Under några år förlorade Verdandi medlemmar, mycket beroende på en pandemi som lamslog verksamheter och försvårade vårt arbete både lokalt och centralt. Men på senare tid har det vänt och vi har åter börjat

LARS OHLY

ÅLDER: 67 år.

Jobb: förbunds-sekreterare

i Verdandi som går i pension 2024.

FAMILJ: gift med Åsa Hagelstedt, två barn, Felicia och Max, två hundar och två katter.

FRITID: älskar Djurgårdens IF, går på så många matcher som möjligt i både ishockey och fotboll, damer och herrar, gillar att gå på muséer och konstutställningar, läsa, musik – både Iron Maiden och Sjostakovitj, trivs bäst i torpet i Gnesta på ledig tid.

växa i antal medlemmar och i nya eller åter-skapade avdelningar. Gullspång, Göteborg, Katrineholm, Malmö, Uddevalla, Västervik, Östersund lyckönskas till att förverkliga ambitionerna att skapa långsiktigt hållbar Verdandiverksamhet. När jag gått i pension hoppas jag kunna lägga Gnesta till listan.

Politiskt lever vi just nu i en mörk tid. Jag har förståelse för dem som har svårt att hålla modet uppe och möter ibland människor som förtvivlar inför läget i Sverige såväl som i världen. Under min livstid har nog aldrig så många negativa tendenser sammanstrålat i en utveckling som ökar ojämlikhet, som splittrar och uppmuntrar till rasism och misogyni. Att denna utveckling här hemma sammanfaller med Rysslands orättfärdiga krig i Ukraina och Israels pågående folkmord i Gaza kan göra vem som helst deprimerad. Det är naturligtvis särskilt sorgligt och allvarligt för en socialpolitisk organisation som Verdandi.

Vår uppgift är ju att verka för en samhälls-förändring som innebär raka motsatsen till den vi nu upplever under en högerregering som lyder ett rasistiskt partis alla nycker.

Men Verdandi har inte överlevt i mer än 128 år genom att ge upp eller genom att våra föregångare lagt sig ner och självalt. Kampen för mänsklig värdighet – i Grums såväl som i Mariupol, i Fittja såväl som i Rafah – måste fortsätta.

Därför är jag övertygad om att Verdandi kommer att fortsätta att kämpa för en drog- och alkoholpolitik som minskar skadeverkningarna och ger personer i beroende upp-rättelse och möjlighet till drogfrihet.

Jag vet att Verdandi kommer att fortsatt stå på samma sida som de människor som på grund av skadligt bruk, långvarig sjukdom, psykisk ohälsa eller arbetslöshet har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden.

Verdandi är och kommer fortsatt vara den starkaste förespråkaren för brukarin-flytande och allas rätt att höras och lyss-

nas till. Tillsammans med andra ska vi be-kämpa nedskärningar och attacker mot folkbildning och civilsamhälle. Vi är en barn-rättsorganisation liksom en organisation för mänskliga rättigheter. Vi går i tydlig opposi-tion mot makthavare som vill demonisera människor och som tar varje chans att före-språka hårdare tag, längre straff och odemo-kratiska metoder men som sällan eller aldrig ger förebyggande socialt arbete en chans.

Verdandi får alla så många chanser som krävs. Vi ger inte upp om någon människa. Till oss är alla välkomna.

Vårt samarbete med andra har utvecklats de senaste åren, inte minst genom regel-bundenheten i Folkkraft – det gemensamma initiativet där LO, ABF, Hyresgästföreningen, PRO, Folkets Hus och Parker, Unga Örnar och Verdandi samverkar kring gemensamma ställ-ningstaganden och organisering av gemen-samt arbete i framförallt politiskt eftersatta bostadsområden. Jag hoppas att Verdandi också fortsätter att vara en aktiv medlemsor-ganisation i Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN, och i Civilsamhå-llesorganisationer i samverkan, Civos.

Det har verkligen varit roliga år på Verdandi i slutet av mitt arbetsliv. Jag har haft förmånen att arbeta med valberedningar, revisorer och förbundsstyrelser under ledning av först Rasken Andreasson och sedan Emmeli Wulfstrand vilket har varit en ynnest. Under dessa fem år har sammanlagt 12 personer antingen arbetat eller arbetstränat på kansliet och jag är glad att ha fått lära känna er alla.

Och roligast av allt har det varit att vara ute och besöka hjärtat i Verdandis verksamhet, nämligen ni som håller fanan högt i avdelning-ar, kretsar och distrikt. **Glöm inte att det är alla vi tillsammans som utgör Verdandi – arbetar-nas socialpolitiska organisation. Och ansvaret för att Verdandi fortsätter att växa i styrka, antal och inflytande är gemensamt för alla oss som vet att om Verdandi inte fanns skulle vi vara tvungna att skapa det.** ●

Lasse Ohly

Mingel

Foton från Verdandis verksamhet. Välkomna att skicka in egna bilder för publicering.

DU BLIR ENKELT
MEDLEM
PÅ: VERDANDI.SE

650

NYA MEDLEMMAR I MEDLEMSVÄRVAR- KAMPANJEN

Under året har Verdandi arbetat med att nå ut till nya deltagare och värva nya medlemmar. Medlemsvärvarkampanjen har gett organisationen 650 nya medlemmar. "Vi har jobbat med att starta nya verksamheter i samverkan med medlemmarna. Vad vill vi lägga vår kraft på? Vilka aktiviteter är inspirerande och stödjande? Exempel på nya verksamheter är körsång, internationell matlagning, träning på utegym och samarbete med Friskis och Sveltis", säger Kaare Andersson, som varit projektledare. ●

ERJA LUKKARILA SKREV BOKEN "NÄR LÖGNERNA TOG SLUT" – OM VÄGEN UT UR MISSBRUKET

Erja Lukkarila är verksamhetsledare i Verdandis avdelning Qulan Verdandi i Örebro. "Resan hit har varit lång, men nu har jag visdom och erfarenheter att dela med mig av till andra som behöver hitta vägen ut ur sitt missbruk för att kunna leva ett värdigt liv", säger Erja Lukkarila.

"Boken handlar om mitt tillfrisknande och ska ge hopp och tro. Jag har skrivit boken till er som brottas med tankar om ert missbruk, ni som ännu inte har bestämt er."

"Qulans verksamhet är öppen för kvinnor som söker stöd på vägen mot tillfrisknande och vi arbetar för att stoppa mäns våld mot kvinnor. Till boken finns också en studiehandledning som kan beställas från: info@qulan-verdandi.se ●

VERDANDIKÖREN TILLSAMMANS • 2023 startade Verdandi Stockholms distrikt en ny körverksamhet. Alla är välkomna och alla kan sjunga. Snabbt växte kören till 20 deltagare som ses varje vecka för att sjunga. En professionell körledare har anlitats, Gabriel Lezcano. "Musik är enormt bra för välmåendet. Men ändå viktigare är gemenskapen och att det är roligt att sjunga tillsammans", säger Gabriel Lezcano, längst fram till höger på bild. Du är välkommen att delta i kören, kom till Allaktivitetshuset i Sundbyberg, måndagar kl 17.30–19.30. •

**VERDANDI SAMLADES FÖR
SOMMARLÄGER PÅ KLASSISK
ARBETARRÖRELSEMARK
– BRUNNSVIK, HÖGANLOFT**

Sommaren-23 samlades verdandisterna för sommarläger på klassisk arbetarrörelsemark – Brunnsviks Folkhögskola i Dalarna. Många rättvisekämpar har studerat här genom åren. Till exempel Dan Andersson, Rut Berggren, Stig Sjödin. Här kommer ett roligt minne från den inspirerande samlingen och avslutande gruppbilden på trappan till Brunnsviks Höganloft. **Heja Verdandi!** ●

Verdandi Sundbyberg firar ett uppsving i verksamheten. Många deltagare besöker regelbundet lokalen på Bergshöjden 36. På programmet står internationell matlagning, läsläsning, kamratstöd och Rättvissekontoret som ger råd och stöd om ekonomi och myndighetskontakter. ●

HURRA! Verdandis avdelning i Vårby Gård har öppnat igen i nyrenoverade lokaler. Verksamhetsledare är Christer Karlsson och Anne-May Sundin som bjuder in till gemenskap, kamratstöd och fika i lokalen på Bäckgårdsvägen 4 i Vårby Gård.

HURRA! Nu har Verdandi startat en ny avdelning i Göteborg. Verksamheten startar med gemenskapsträffar och studiecirkelverksamhet i Hyresgästföreningens lokaler på Slottskogsgatan 24, LH Slottsälven. Bild: Åsa Andersson, ordförande och Therese Landén, sekreterare i Verdandi Göteborg.

Skicka in dina Verdandi-bilder till Verdandistens mingel. Digitala och högupplösta bilder. Kom ihåg att fråga eventuella personer på bilden om de säger ja till att bli publicerade i Verdandisten. Publicerade bilder belönas med en Verdandi t-shirt. Skicka till: marja.koivisto@verdandi.se.

FILMTIPS, SVT: LARS LERIN I LOFOTEN

LARS LERIN BESÖKER PLATSEN FÖR SITT MISSBRUK

FOLKKÄRE KONSTNÄREN LARS LERIN HAR ALDRIG DOLT SINA TIDIGARE ÅR I TUNGT MISSBRUK. Tidigare har han deltagit i serien "Vägen ut" i SVT där han berättade öppenhjärtigt om de tunga åren i missbruk. Nu är han aktuell igen i en ny tv-serie i SVT – "Lerin på Lofoten", där han återvänder till platsen där han tillbringade tiden när hans missbruk var som värst. Programmet startade i januari 2023 och kan nu ses på SVT Play. – Vi hoppas att någon kan känna igen sig och kanske få inspiration till förändring", säger Lars Lerin.

"Lerin på Lofoten" är en fortsättning på den tidigare serien "Vägen ut", som Lars Lerin gjorde 2022. I tv-serien samlas före detta missbrukare i hans forna hemort i Norge för att måla och tala om sitt forna destruktiva leverne. Den här gången får också de anhöriga till missbrukare ta plats i programmet.

– Det blir mer betoning på de anhörigas situation och tankar. Det här är en sjukdom som har sådana förgreningar. Det är inte bara den som missbrukar som blir sjuk. Därför har vi bjudit in anhöriga

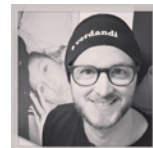
till programmet", säger Lars Lerin.

Vi får följa med Lars Lerin till Lofoten, en plats han älskar och saknar väldigt mycket. Det var här han fann sin första kärlek men också gick djupare ner i sitt missbruk och till slut tvingades lämna både relationen och platsen för att bli nykter. Nu besöker Lars och Junior Lars favoritplatser på Lofoten där de målar, surfar, fiskar torsk, rider och går på tur. De gör även nya bekanskap med människor som också har ett liv i missbruk bakom sig. ●

Krysset

SVENSK FACK- FÖRENINGSMAN FRÅN DALARNA SOM BILDAD VERDANDI- AVDELNINGAR I AMERIKA 1912.					APA	↓	UPPGIFT I PASSET	↓
					EN MUSIKAL		SKYARNA	
					↳			
					GRUNDÄMNE VAN DER POEL PÅ HAL IS DE SLUTAR SNART			
JOBBAR PÅ GYM		HÅR- FIN SAK	↓	3,14	↓			
LÄGET		GLÄFS		FLYGEL				
↓	↳			RUTTEN				
						↳		
↳					LAV- ÅTARE	NÄR DET GÅR UPP ETT LJUS	RYKTE	↓
FÅR FART PÅ PUCKEN							MITT I SKARA	
DE DRAR					↳		AAAAA	
SPRANG						BÅT- PLATS		↓
LOCKAR PÅ FÅR								
↳			BUSKE		↳	PETRÉN, SKÅDIS		

Lös krysset och skicka in till Verdandi, Fatbursgatan 8, 118 54 Stockholm. De tio först öppnade lösningarna vinner en Verdandi-mössa. *Lycka till!*

ABF

Är du intresserad av

jämlikhet och samhällsförändring?

Dyk djupare i Mats Wingborgs och Per Sundgrens tankeväckande bok Jämlikhet är lösningen genom vår nya studiehandledning.

Denna handledning är en guide till dialog och reflektion om jämlikhet. Genom att starta en studiecirkel kring denna bok, skapar du möjlighet till meningsfulla samtal och ny lärdom.

Kontakta ditt lokala ABF: Är du redo att ta steget?

Kontakta ditt närmaste ABF idag och få hjälp att starta din egen studiecirkel med handledningen som vägledning. Tillsammans kan vi bygga en mer jämlik värld.

www.abf.se

JÄMLIKHET
ÄR LÖSNINGEN

ÄNTLIGEN!

Verdandis 50e kongress
i Borlänge 17–19 maj

RÄTTEN TILL ETT värdigt liv

Vi är Verdandi!

"Jag har varit med i Verdandi
i flera år nu och det har verkligen
gett mig mycket som människa."

"Jag har träffat så många fina
människor och jag har fått mycket
inflytande i verksamheten."

Jibril

Solidaritet

Roliga aktiviteter

Gemenskap & kamratstöd

Alla är välkomna!

Rättvis kontor: Hjälp med myndighetskontakter

Bli medlem

